

Lauri Hakosalo

Merikarvian kirkot ja Vanha hautausmaa

Kirkon ja hautausmaan esittelyni tapahtui 3.8.2017 Merikarvia-viikon aikana.

Vuonna 1999 ilmestyi Merikarvian 100-vuotias kirkko, kirjoittaja opettaja Reijo Ostamo. Kirja ilmestyi Merikarvian seurakunnan täyttäessä 360 vuotta 3.12.1999. Teoksen historiatoimikuntaan kuuluivat Ostamon lisäksi rovasti Asko Aronen puheenjohtajana ja jäsenenä varatuomari Lauri Hakosalo, opettaja Heikki Mattila ja opettaja Pentti Riihiaho. Teoksessa on 118 sivua.

Merikarvian historia 1961, jonka kirjoitti kirjailija Martti Santavuori, kertoo Merikarvian seurakuntaelämästä, papeista kuvineen ja seurakuntaelämästä sivuilla 509-527 otsikolla ”Kirkollinen ja uskonnollinen elämä”.

Vuonna 2017 ilmestynyt Merikarvian uusin historiateos Kuunarin kryssi täydentää kirkon ja seurakunnan historiaa aivan nykypäivään 2017 saakka.

Tanja-Annika Aronen kirjoitti pro gradu tutkielman huhtikuussa 2016 Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella aiheenaan Kirkko ja hengellisen yhtenäiskulttuurin murros Merikarvialla 1800-1940, 106 sivua. Aronen toteaa mm. seurakunnan rakentaneen 1899 suuren puukirkon, koska 1800-luvun lopun kiihtyvä väestönkasvu oli tehnyt vanhasta kirkosta liian pienen. Kirkon rakentaminen herätti vilkasta keskustelua kirkon rahoittamisesta. Osa seurakuntalaisista halusi hakea valtiolta kuoletuslainaa, mutta enemmistö, lähinnä työväestö ja talonpojat vastusti lainan ottamista. Kirkko lopulta kuitenkin rahoitettiin vuotuisilla ylöskannoilla ja yksityisellä lainalla. Aronen tutkimuksen mukaan Merikarvian hengellinen elämä oli 1800-luvun lopussa tyypillistä länsisuomalaista maalaispitäjän elämää. Vuoden 1880 tienoilla uudet sivistykselliset ja aatteelliset tuulet alkoivat Merikarvialla muuttaa ihmisten ajatuksia ja asenteita kirkkoa kohtaan. Samalla kirkko lisäsi kirkkokuria mm. lisäämällä siveellisyyden valvontaa. Merikarvialla aloitettiin 1800-luvun loppupuolella kirkkoneuvoston eteen kutsua nuhdeltaviksi nuoria pareja, joiden tiedettiin elävän yhdessä, vaikkei heitä ollut vihitty. Samalla seurakunnassa alkoi levitä herätyksiä. Varsinkin kirkon ulkopuolisten uskonnollisten liikkeiden vaikutus oli vahvaa 1910-luvulta lähtien. Paikkakunnalla vaikutti Vapaaevankelinen liike eli skutnabbilaisuus, jonka opetus erosi evankelisluterilaiseen kirkon opista varsinkin aikuiskastekäytännössä. Kirkko otti liikkeeseen vastustavan kannan, vaikka se myönsi liikkeen vaikuttavan myönteisesti paikkakuntalaisten siveellisyyteen. Vuonna 1923 tuli Suomessa voimaan uskonnonvapauslaki. Sen tullessa skutnabbilaiset erosivat kirkosta. Eroaminen sujui maltillisesti. Vuonna 1931 Merikarvialla koetteli pula-aika ja silloin syntyi täällä helluntailiike, jonka jäsenet erosivat kirkosta.

Lauri Hakosalo ja Ilmo Saari Merikarvia- seurasta esittelevät niin haluttaessa kirkkoa ja hautausmaitamme. Aiemmin Merikarvian kirkkoa on esitellyt opettaja Erkki Näsi ansiokkaasti.

Ensin Merikarvian kirkkojen vaiheet tulevat tässä aivan aluksi kerrottuna.

Merikarvialla oli jo katolisena aikana järjestettyä seurakunnallista toimintaa.

Papinniemellä, nykyisen kirkon paikalla, oli aluksi pieni puinen kappeli, jonka ympärillä oli hautausmaa. Historiallisesti olisi tarkoin selvitettävä, missä kohtaa vanhalla hautausmaalla tarkemmin tuo alue sijaitsi, mutta se ei ole tämän esitykseni asiana. Kappelista ja katolisesta ajasta on jäänyt muistuttamaan vain Pyhää Birgittaa sekä Mariaa ja Jeesus-lastaa esittävät puuveistokset, jotka tänään löytyvät kirkon sisätilan seinältä.

Merikarvia kuului kappeliseurakuntana Ulvilan emäpitäjään. Itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi se erkani vuonna 1639. Ensimmäinen kirkkoherra oli Olavi Martinpoika Sneckström. Siikainen erkani Merikarvian seurakunnasta omaksi kappeliksi vuonna 1772 ja itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi vuonna 1861.

Opettaja Erkki Näsin laatimasta kirjallisesta aineistosta selviää, että Olavinlinnan päällikkö Ture Pietarinpoika matkasi kotiinsa Ruotsiin pitkin rantatietä vuonna 1557. Hän pysähtyi Merikarvialla ”Pyhän Birgitan kappelin” luona. Arvellaan, että tämä kappeli olisi rakennettu 1400-luvun loppupuolella. Merikarviahan sai oman seurakunnan vasta 1639.

Kalastajain kirkko sijaitsi Prästnäsilla eli Näsiholmalla.

Kirkkoherra Heman kirjoitti kirjallisessa esityksessään seuraavasti: ”Vuosi 1667 lienee siis pidettävä puheena olevan kirkon rakennusvuotena.” 20 kyynärää pitkä ja 11 kyynärää leveä eli siis 12 metriä ja 6,6 metriä nykymitoissa ilmaistuna. Se oli punaiseksi maalattu ja paanukattoinen. Seurakunnan koko oli tuolloin noin 300 henkeä.

Sitä kutsuttiin Kalastajain kirkoksi siitä syystä, että kalastajat olivat enemmistönä silloisessa noin 300 hengen seurakunnassa. Kalastajat saattoivat rantautua suoraan kirkkoon veneillään, koska merenpinta oli silloin nykyistä korkeammalla.

Sittemmin vuonna 1739 tätä kirkkoa jatkettiin 6 kyynärää, ja lisättiin 8 penkkiriviä. Tämän kirkon sakaristona käytettiin tuota entistä kappelia.

Papeista:

19.6.1670 vuoteen 1688 asti pappina toimi täällä Birger Olavinpoika Nätzla.

27.2.1689 vuoteen 1716 pappina oli Tuomas Kellander.

1721 vuoteen 1737 pappina oli Jaakko Gadolin

Tuosta kirkollisesta ajasta on meitä tänään muistuttamassa eli katolisesta ajasta muutama esine:

Pyhää Birgittaa sekä Mariaa ja Jeesus-lastia esittävät puuveistokset.

Merikarvia kuului aluksi kappeliseurakuntana Ulvilan emäpitäjään.

Merikarvian seurakunta itsenäistyi vuonna 1639.

Merikarvian kirkot

Merikarvian ensimmäinen varsinainen kirkko valmistui vuoteen **1667** mennessä. Se oli pieni ja se sijaitsi nykyisen kirkon paikalla. Sitä kutsuttiin kansan keskuudessa ”Kalastajain kirkoksi”, luultavasti siksi, että kalastajat olivat tuolloin enemmistönä silloisessa **noin 300 hengen seurakunnassa**.

Kirkko sijaitsi aivan meren äärellä, josta kalastajat pääsivät veneillään aivan kirkon edustalle.

Meren pinta oli tuolloin nykyistä korkeammalla. Tänäpä kirkkomaa on noin 9 metriä merenpintaa korkeammalla.

Seurakunta saa toisen kirkon

Seurakunnan toinen kirkko valmistui kirkkoherra Anders Enebergin aikana vuonna 1776 vanhalle paikalleen.

Vuoden 1775 kirkonkokouksessa todettiin seuraavasti: ” Kirkko on jo niin vanha ja rappeutunut, että sivuseinät ovat pullistuneet ulos, vesikatto on aivan mädäntynyt, penkit ja lattia ovat painuneet niin, ettei tämä kirkko sakaristoinen enää ansainnut vähäisintäkään korjausta.”

Keväällä 1776 aloitettiin uuden kirkon rakennustyö, joka edistyi niin ripeästi, että se oli saman vuoden elokuussa jo käyttökunnossa. Kirkon rakennustyötä johti **reservinsotilas Pietari Winberg**. Lopputarkastuksessa todettiin, että pohjoinen seinä oli 12 tuumaa eteläistä pidempi, samoin itäinen 8 tuumaa läntistä pidempi.

Toisen kirkkomme rakensi Pietari Winberg. Kirkko nimettiin silloisen ruotsin valtakunnan kuningattaren mukaan **Sofia Magdaleenan nimikkokirkoksi**.

Kirkko oli alun perin liian pieni ja sen ikkunatkin olivat pienet ja harvalukuiset. Kirkkoa korjattiin. Kirkossa ei ollut lämmityslaitteita. Kirkonkokouksessa 11.12.1892 seurakunta päätti rakentaa uuden kirkon, jota varten tilattiin piirustukset arkkitehti J. Nordstrandilta Porista.

Lopulta Sofia Magdaleenan kirkosta **tehtiin ristikirkko vuonna 1841**, jolloin se sai sen näön ja ulkomuodon, joka sillä oli ennen uuden kirkon valmistumista. Merikarvian kirkkoherrana oli tuolloin Andreas Eneberg vuosina 1861-1888.

Tätä kirkkoa pidettiin jo tyylikkäänä ja sisältä viihtyisenä.

Sofia Magdaleenan kirkossa pidettiin viimeinen jumalanpalvelus 17.4.1898. Sitä seuraavana päivänä 18.4.1898 aloitettiin kirkon purkaminen. Vanhaa kirkkoa käytettiin uuden kirkon rakennustelineinä.

Kolmas eli nykyinen kirkko valmistuu

Arkkitehti Johan J. Nordstrand suunnitteli kirkon, joka valmistui vuonna 1899. Kirkko vihittiin tarkoitukseensa saman vuoden ensimmäisenä adventti sunnuntaina. Tuolloin Merikarvian kirkkoherrana oli G.A. Herman.

Kirkon rakennusmestarina oli K. Wettervik Turusta.

Kirkon kivijalka tehtiin 1897. Kirkon rakennustyö aloitettiin toukokuussa 1898.

Ensimmäinen jumalanpalvelus pidettiin adventtina 1899.

Kirkon rakennusmiesten palkka oli noin 2 markkaa päivässä.

Kirkon kustannuksista: Noin 140 000 mk eli nykyrahassa 1.815.800 markkaa Erkki Näsin laskelmissa todetaan.

Kirkko on pohjamuodoltaan ristikirkko. Kirkko on 44 metriä pitkä, 36 metriä leveä ja 36 m korkea. Kirkon sisäkorkeus on 21 metriä.

Vuonna 1748 rakennettiin ”melkoisen suuri” kellotapuli,

josta kuitenkin myöhemmin todetaan: ”Sangen matala ja pienessä määrässä tornin muotoinen.”

Kirkkomaalla oleva kellotapuli on kirkkoa vanhempi rakennus. Sen korkeus on 28 metriä. Kirkon rakensi oman aikansa **kuuluisa kirkontekijä Salomon Köykkä Jalasjärveltä.**

Erillinen kellotapuli uusittiin 1816. Näkymä on otettu ylhäältä tapulista. Taustalla näkyy Palokunnantalo.

Tapulissa on yksi suuri pronssikello vuodelta 1793 ja kaksi pienempää rautakelloa vuodelta 1954.

Nykyisin kellojen soitto pääasiassa soitetaan sakaristosta käsin tietokoneella.

Psalmi 84:2 lukee kirkon tunnuksena kirkon päätyseinän yläpuolella: ”Kuinka ihanat ovat Sinun asuinsijasi Herra.”

Ensimmäinen jumalanpalvelus pidettiin ensimmäisenä adventtina vuonna 1899.

Merikarvian puukirkko on, niin Merikarvialla mieluusti halutaan sanoa, maamme suurin ympärivuotisessa käytössä oleva puukirkko.

Kirkko on rakennettu hirsistä. Seinien hirret ovat pystyasennossa, näin ne ovat pysyneet hyvässä ryhdissä meidän päiviimme asti. Edellinen kirkkorakennus toimi uuden kirkon rakennustelineinä, uusi siis rakennettiin ikään kuin vanhan ympärille.

Kirkossa on istumapaikkoja 2 400 hengelle. Puuistuinten kokonaispituus on 979 metriä.

Kirkosta on pidetty hyvää huolta. Vuonna 1960 kirkko ja tapuli saivat kuparikatot. Vuosina 1980 -1999 suoritettiin kirkon ulkomaalaus ja vuosina 1980-1982 sisämaalaus, jolloin museoviraston toivomuksesta palattiin 1800- luvun sovinnaiseen tyyliin. Kirkkoon tuli lähes alkuperäiset värit. Kirkon katto-ornamentit maalattiin näkyviin. Kirkkoon asennettiin äänenvahvistinlaitteet.

Kirkosta on LC Merikarvian toimesta ja varoin rakennettu **ääniyhteys sairaalakeskukseen**, jotta potilaat voivat kuulla sunnuntain jumalanpalveluksen.

Kirkon esineistöä: Vanha Ristiinnaulitun veistos on saarnatuolin yläpuolella ja kirkossa on turkulaisen A.F. Ahlstedtin vuonna 1878 maalaama alttaritaulu ” Kristuksen ylösnousemus”. Molemmat ovat vanhasta kirkosta siirrettyjä esineitä. ”Ristiinnaulitun veistos”, sen tekijää ei tunneta.

Kattokruunuista: Vanhat kynttiläkruunut, joista osa on vanhasta kirkosta siirretty tähän kirkkoon. Kirkon valmistuttua ostettiin kuusi kristallikruunua.

Kirkon alttaritaulu valmistui jo 1878. Senmaalasi taidemaalari August Fredrik Ahlstedt. Taulu esittää Kristuksen ylösnousemusta. Taulu siirrettiin vanhan kirkon purkamisen jälkeen uuteen nykyiseen kirkkoon.

Kirkon uruista

Vuonna 1891 seurakunta teki päätöksen urkujen hankkimisesta tulevaan kirkkoon. Mutta vasta 1900 saatiin hankituksi urut. Kirkossa oli aluksi urkuharmoni, joka tilattiin Porista urkuri Niroksen avustamana. Se oli amerikkalaista tuotetta, joka maksoi 1 494 mk.

Kirkon urut ovat B. A. Thulen rakentamat ja ovat vuodelta 1900. Ne sisältävät 25 äänikertaa. Urkutehdas B.A. Thulen, nykyisin Kangasalan urkutehdas teki hienot urut, jotka vielä tänäänkin soivat kauniisti urkuparvelta. Varat urkujen ostamiseen lahjoitti **Vihtori Näsin tytär Maria Gustafsson**.

Kirkon lämmityslaitteista

Kalastajain kirkossa ei ollut lämmityslaitteita.

Maria Sofian kirkkoon hankittiin 1875 sakastiin rautakamiina, jossa pakkasilla ”valkiata” pidettiin pyhisin. Lämmittämistä varten puut saatiin pappilasta ja lämmityksestä huolehti suntio.

Kellotapuli

Perimätiedon mukaan kirkonkelloa ennen tapulin valmistumista pidettiin riippumassa kahden koivun välissä. Milloin ensimmäinen kellotapuli on rakennettu ja minkälainen se oli, ei ole vielä tiedossa? Vuonna 1747 kellotapuli jo oli, mutta se oli jo niin lahonnut, että tuona kesänä se rakennettiin uudestaan. Rovasti ja kellotapulin tarkastaja Nikolaus Tolpo kiitti ”provastinkäräjillä” 1748 pitämässään puheessa seurakuntaa siitä, että se oli saanut aikaan melkoisen suuren kellotapulin kirkkomaalle. Se oli kuitenkin ” varsin matala ja jotenkin pienessä määrin tornin näköinen”.

Nykyisen kellotapulin paikalla oli siis jo kirkkotapuli.

Seuraava kellotapuli rakennettiin Keisarillisen talouskonttorin piirustusten mukaan vuonna 1817. Sen rakentajaksi kutsuttiin kirkontekijä Salomon Köykkä, Köhlström Jalasjärveltä. Tapulin korkeudeksi tuli 28 metriä eli 47 kyynärää. Leveydeltään se oli 10 metriä eli 16 kyynärää. Tapuli maalattiin punaiseksi.

Tapuli katettiin kuparilla vuonna 1960. Tällöin uusittiin myös huippuun uusi tuuliviiri, jossa säilyi metallin läpileikattuna vuosiluku 1817.

Hautausmaasta

Vanhaa hautausmaata laajennettiin 1849, jolloin pohjois- ja itäpuolista kiviaitaa siirrettiin ”niin kauas kuin kirkon alue siirron salli”. Uusi laajennettu hautausmaa saatiin valmiiksi ja vihittiin juhlallisesti 11.8.1850. Tilaisuutta, niin kerrotaan, suosi tyyni ja hiljainen sää, joka sekin osaltaan houkutteli kirkkomaalle paljon väkeä, myös lähiseurakunnista. Väkeä kerrotaan kertyneen noin 3 000 henkeä. Ensimmäiset haudat luotiin sinne 18.12.1850.

Merikarvian kaunis hautausmaa, jota kutsutaan Vanhaksi hautausmaaksi, on hyvin hoidettu. Uusi hautausmaa on toinen hautausmaamme.

Sankarihautausmaa

Kirkon vieressä on viime sotien sankarihauta, jossa lepää 216 sankarivainajaa.

Sankaripatsas on kankaanpääläisen **kuvanveistäjä Kauko Räikkeen taideteos ja nimeltään ”Sureva äiti ja tyttö”**. Sankaripatsas vihittiin vuonna 1956.

Vapaussodan sankaripatsas on vuodelta 1918. Punaisten hautamuistomerkki on kirkkomakasiinin edustalla.

Kirkon penkkijärjestelyistä

Penkkijärjestelyistä kerrotaan 1869 ns. torpparien istumapaikkojen järjestelystä, josta päätettiin kuntakokouksessa.

Kirkkomakasiini

Lukkarinpuustelli

Venäläiset hävittivät Lukkarinpuiston rakennuksia vuosina 1808-1809. Rakennus paloi 1904.

Merikarvian Lukkari Frans Niklas Sandberg, myöhemmin Santavuori asui sanotussa rakennuksessa Sandra vaimonsa ja 13 lapsensa kanssa.

Sittemmin talossa ovat asuneet opettaja Pekka ja Irene Kyläkoski sekä kanttori Reino Rannikon perheväki.

Vuonna 1958 lukkarinpuustelli tuli kunnan omistukseen. Mutta rakennuksen tonttia kunta ei omista, joten tilanne on aika lailla hankala omistuksen suhteen.

Tänään rakennus on vähän huonossa kunnossa ja vauhdilla rappeutumassa, ellei sille pikaisesti tehdä jotain.

Uusi kanttorila sai ensimmäiset asukkaat kanttori Reino Rannikon perheestä.

Se kuului seurakunnan omaisuuteen vuodet 1956-1995, jolloin rakennus ja maa-alue myytiin apteekkari Jouko Mörölle yksityisasunnoksi.

Merikarvian papeista. Papit olivat arvostettuja ja vähän pelättyjäkin henkilöitä.

Paikkakuntalaiset edellyttivät papilla olevan komea messuääni ja saarnataito. Näillä papinvaaleissa pärjäsi hyvin.

Rovasti Johan Henrik Fors sai enimmät äänet kirkkoherran virkaan 23.7.1843 pidetyssä papinvaalissa. Kirkkoherra Johan Jakob Korsman oli syntynyt 1803. Hän tuli Merikarvialle papiksi 1863 ja hän kuoli 18.2.1868. Hänet on haudattu vanhalle hautausmaalle aivan kirkon eteläpään läheisyyteen.

Gustaf Nyholm oli syntynyt 1820. Hänet valittiin Merikarvian kirkkoherraksi 1871. Hän kuoli Merikarvialla 15.1.1879. Martti Santavuori kertoo hänestä seuraavasti: ” Mitä kauemmin olen täällä

ollut, sitä tyytyväisemmäksi tulen seurakuntaan, ja Jumala on antanut armoa sekä minulle opettaa että seurakunnalle halua kuulla. Kansaa tulee yhä enemmän ja enemmän kirkkoon, niin että Jumalan työ alkaa myös täällä. Menestyköön se yhä!”

Johan Anton Immanuel Fors syntyi 1830 ja hän tuli Merikarvialle kirkkoherraksi 1881, sai rovastin arvon ja muutti 1891 Ruotsinpyhtäälle, missä kuoli 1899.

Tämän jutun kirjoittajan isoisä Johan Granqvist oli Merikarvialla ylimääräisenä pappina 1841-1846. Hän toimi sitten Siikaisissa pappina. Siikaisten hautausmaalle on haudattu hänen puolisonsa ja kaksi lastaan. Johan Granqvist toimi Isokyrön seurakunnassa kappalaisena ja hänet on haudattu Isokyrön vanhan kirkon läheisyyteen, ja hänen poikansa asessori Heikki Hjalmar Granqvist, sittemmin Hakosalo isänsä haudan viereen. Kansakoulunopettaja Akseli Vilho Granqvist, sittemmin Hakosalo on haudattu sukhautaan Merikarvian vanhalle hautausmaalle aivan kellotapulin läheisyyteen.

Frans Vihtori Tommila oli Merikarvialla ylimääräisenä pappina 1899-1902 ja toistamiseen 1904-1906.

Gabriel Bergelin, 1801-1816, sukhauta on vanhalla hautausmaalla kellotapulin lähellä.

Gustav Nyholm, 1871-1879. Nyholm ja Googin sota, josta kansankirjailija Matilda Roslin-Kalliola kirjoitti kirjasen.

Johan Adolf Fors , 1881-1891

Kirkkoherra G.A. Hemanin aika, 1892-1905, Merikarvian” oman papin” tuomiorovasti Aapo Santavuoren käsityksen mukaan oli täällä henkisen ja hengellisen elämän nousukautta. Heman oli vain 36-vuotias tullessaan Merikarvialle papiksi. Hän oli lahjakas, tulisieluinen ja mukaansatempaava pappismies. Hän piti vaikuttavia, kaunopuheisia ja vapaasti esitettyjä saarnoja, joissa veti väkevästi rajan kadotukseen kulkevien ja taivaaseen taivaltavien välille. Heman käytti kirjallisessa tuotannossaan Kah-nimimerkkiä. Hän kirjoitti paljon Satakunta-lehteen.

Heman oli Merikarvian 12. kirkkoherra. Hän oli syntynyt 18.8.1855 Vesilahdella. Heman tuli Merikarvialle 1892 ja hänet valittiin 1.5.1905 Jyväskylän maaseurakunnan kirkkoherraksi.

Heman oli toimen mies ja lahjakas saarnaaja. Mutta hän oli myös kiivasluontoinen pappismies. Heman myös kirjoitti ja julkaisi kirjasen ”84 silakanvalmistusohjetta”.

Pastori Tommila, 1899-1903 ja 1904-1906, oli paikkakunnan oma poika. Hänet tunnettiin jämptinä, vakavana, mutta myös kansanomaisena miehenä.

Pastori Ervon aikana, 1916-1923, seurakunnassamme tapahtui herätystä.

Pastori Kaukoma, 1921-1923, tunnettiin myös hyvänä puhujana.

Pastori Koskenvoima, 1925-1933 sai kuulijat mukaansa saarnoillaan.

Henrik Wegelius

Väinö Raitala

Teuvo Innola

Paavo Sillanpää

Kallio

Asko Aronen oli pitkään Merikarvialla kirkkoherrana ja rovastina. Hänen pojastaan tuli myös pappi.

Tom Broberg on nykyinen kirkkoherramme.

Merikarvian lukkareista

Frans Niklas Santavuori oli puuhakas toimen mies.

Heikki Vaihinen oli monipuolinen yhteiskunnallinen osallistuva vaikuttaja Merikarvialla.

Terho Kankainen 1930-1937

Sulo Saarits, 1938-1942

Reino Rannikko, 1944-1978, oli loistava musiikkimies kiireestä kantapäähän saakka.

Hannu Tenkanen, 1980-

Eräitä lisä faktoja: Hyviä kotiseutupelin Tiedäks Sä-kysymyksiä...

Kirkkojen penkkien pituus on 979 metriä ja niihin mahtuu istumaan 2 400 henkilöä.

Kirkko vihittiin 3.12.1899 lääninrovasti K.E. Stenbäckin johdolla.

Ahlströmin kansakoululla nautittiin kirkon vihkiäisten juhlapäivällinen. Tilaisuus kesti viisi tuntia.

Opettaja Akseli Granqvist kiitti arkkitehti Nordstrandia ”kirkon kuvasta” eli piirustuksista.

Rakennusmestari Robert Wettervik valvoi kirkon rakennustyötä. Rovasti G.A. Heman puhui, että ”aivan kuin itsestään syntyi meille kirkko”

G.A. Heman laati vuonna 1899 kirkon vihkiäisiin Merikarvian kunnan ensimmäisen historiateoksen nimellä ”Tietoja Merikarvian entisyydestä”. Kirjanen oli 93 -sivuinen opus.

Kirkon urut vihittiin käyttöön 7.10.1900. Ne hankittiin Kangasalasta. A. Thul’en urut palvelevat edelleen kirkon urkuina. Urut ovat sähköistetty, joten urkujenpolkijat jäivät historiaan. Merikarvialainen Näsin sukuun kuuluva Maria Gustafsson lahjoitti kirkon urkujen hankkimiseen 12.000 markkaa. Tänäpä kirkossa soivat sähköpneumaattiset urut.

Urkujenpolkijain ammattikunta jäi lyhytaikaiseksi. Ensimmäinen urkujenpolkija oli August Grangård, sitten urkuja polki Vihtori Lindroos ja viimeksi 1931 Heikki Pohjanlehto.

Unilukkarit herättelivät kirkon penkkiin nukahtaneita seurakunnan jäseniä. Sekin ammattikunta on jäänyt historiaan.

Kirkko sai vuonna 1953 keskuslämmityksen, vuonna 1966 siirryttiin öljylämmitykseen ja vuonna 1972 kirkko liittyi vesijohtoverkoston. Kirkko ja kellotapulit saivat kuparikaton vuonna 1960

Kirkko maalattiin vuonna 1998, se oli viiden maalauskerta.

Luotsi Frans Stenfors laati kirkon yläkerran penkit 3markan metriltä kustannuksin.

August Fredrik Ahlstedt maalasi vuonna 1878 nykyisen kirkon edeltäjän kirkkoon alttaritaulun nimeltään Kristuksen ylösnousemus

Saarnastuolin yläpuolella oleva Ristiinnaulitun veistos oli jo nykyisen kirkon edeltävässä kirkossa.

Uuteen kirkkoon sijoitettiin vanhassa kirkossa olleet kynttiläkruunut.

Kirkkoon saatiin sähkövalot 1921.

Kirkkoon hankittiin tomunimijä vuonna 1925 eli nykyaikaisittain sanottuna pölynimuri.

Ensimmäinen suorakaiteen muotoinen hautausmaa vuoden 1760 tienoilla sijaitsi tapulin ja kirkkorakennuksen välisellä alueella.

Hautausmaalle istutettiin 1860-1861 yhteensä 76 lehtipuuta kirkkoherra Forssin kustantamana.

Kirkon kiviset portaat valmistuivat vuosina 1935-1936. Portaat ovat seitsemän askelmaiset. Ne ovat punaisesta graniitista, jotka on louhittu Kasalasta. Kirkon portaat valmistivat merikarvalaiset kivimiehet Viljo Halme, Assar Jokisalo, Vihtori Fabrin ja Jalmari Lehtonen. Portaiden molemmilla puolilla on opettaja Ines Tommilan lahjoittamat lyhtypylväät, jotka on hankittu Tukholmasta. Ines Tommilan aviomies oli kuulu geologi ja Nobelin palveluksessa mm. Bakussa työskennellyt kaivosinsinööri. Ines Tommila oli opettaja.

Ryssänikkuna sijaitsi kellotapulissa, josta venäläinen sotaväki vahti kylän elämää.

Kirkon pohjoispäässä oli iso ikkuna, joka jostain syystä peitettiin kokonaan, kunnes se sitten kirkkoa sisältä maalattaessa ja kunnostettaessa otettiin uudelleen käyttöön. Se on tänään aivan alttaritaulun yläpuolella.

Puujussista eli vaivaisukosta

Paikkakunnan kirkon ulkopuolella oli vaivaisukko, jota kutsuttiin Puujuhaksi, ja jolla kerättiin rahaa varattomien seurakuntalaisten avustamiseen. Hanna Wegelius kertoi, että sieltä löytyi myös nappeja, pikkukiviä, jopa hiekkaakin, mutta kyllä aina kohtalaisesti myös rahaa. Puujussi joutui ilkeiden kohteeksi usein ja lopulta se kokonaan varastettiin vuonna 1913. Sen tilalle hankittiin kirkkoneuvoston päätöksellä säästölaatikko. Tänään kirkon pohjoispään oviaukon eteisessä on taas puujuha, jonka seurakunnalle lahjoitti?

Tornikellon tarina

Tornikellon synty alkaa Amerikan suomalaisista, jotka keskuudestaan keräsivät 61 dollaria ja vielä päälle 45 centtiä eli suomen rahassa kerrottuna silloiset 312 markkaa tornikellon hankkimista varten uuteen Merikarvian kirkontorniin ajan kuluja ilmaisemaan. Kellon hankintakomitean puheenjohtaja G.A. Heman puheenjohtajan ominaisuudessa sai tehtäväkseen kiittää lahjan kerääjiä rouva Hilda Fahlerin välityksellä.

Lahjavarat pantiin säästötilille korkoa kasvamaan. Aika kului, mutta kelloa ei vain ilmestynyt korkealle torniin aikaa kertomaan. Inflaatio söi talletusvaroja. Vuonna 1930 asetettiin uusi toimikunta keräämään lisää varoja hanketta varten. Varoja kertyi nyt 14.000 markkaa, mutta sekään ei vielä riittänyt, jotta hanke olisi toteutunut. Vuonna 1963 Suomessa tehtiin rahanuudistustyö. Vuonna 1977 kellorahastossa oli varoja yhteensä 8.000 mk. Virallisesti kellohanke saatiin valmiiksi, kun kello laitettiin käyntivalmiiksi ja käynnistettiin 19.6.1977 kello 10 jumalanpalveluksen alkaessa. Lahjoittajat kutsuttiin jumalanpalvelukseen ja kirkkokahville 17.7.1977, jolloin kerättiin vielä kolehti tornikellorahaston hyväksi.

Seurakuntaneuvos, opettaja Pentti Riihiahon panos tornikellohankkeessa oli merkittävä.

Joskus kellot, joita siis on kolme, aiheuttivat ongelmia, kun ne saattoivat näyttää eri aikaa. Niinpä paikallislehti kirjoitti: ” Nyt kuitenkin kaikki kolme kelloa näyttävät kukin omaa aikaansa”. Se oli tietenkin kiusallista, kun alakyläläiset näkivät eri ajan kuin ylikyläläiset kellotaulusta.

Tänään kellojen ajastus hoidetaan sähköisesti Seurakuntatalosta käsin.

Kirkonkellot

Kellojen sanoma

Kirkkomatkat ja kirkkotallit

Pappila

Pikkupappila

Seurakuntakeskus

Nuortenniemi

Uusi hautausmaa, josta kerron myöhemmin

Sankarihautausmaa ja sankaripatsas

Talvisota loi tarpeen luoda kaatuneiden hautausmaa-alue kirkkomaalle. Siksi varattiin vuonna 1940 kirkon koillispuolelta ja sivukäytävän läheltä sodissa kaatuneille oma muistolehto. Seurakunta vastasi sotasankarien hautausten kustannuksista. Kaikkiaan sankarihautaan on siunattu 216 vainajaa. Sankarihaudoille tilattiin kiviveistämö Kivekkäältä Porista kivilaatat ja vähän myöhemmin muistolaatat valkoisten puuristien tilalle.

Sankaripatsas saatiin ja pystytettiin vuonna 1956. Kankaanpääläinen kuvanveistäjä Kauko Räikeen tekemä pronssiin valama ”Sureva äiti ja tytär” komistavat vanhaa hautausmaata upeasti. Pronssinen patsas on noin viisi metriä korkean pronssiristin varjossa.

Patsas paljastettiin 30.9.1956. Kenttäpiispa Johan Björklund piti paljastuspuheen. Rovasti Väinö Raitala esitti patsaan luovutuspuheen. Kirkkoherra Teuvo Innola otti patsaan vastaan kiitospuhein. Kunniavartiossa olivat Merikarvian reservinupseerien ja paikallisen merivartioaseman aliupseerien edustajat.

Vuosien kuluessa on ollut tapana pitää paikalla kunniavartio jouluaattona. Itsenäisyyspäivinä patsaalla on suoritettu reservinupseerien, ja reservinaliupseerien sekä kaatuneiden omaisten yhteinen seppeleiden

lasku. Vapaussodan sankarihaudalle on viety seppele. Viime vuosina myös punaisten haudalle on viety seppele.

LC Merikarvia on vuodesta 1975 lähtien vienyt kynttilän jokaiselle hautapaadelle itsenäisyyspäivän iltana.

Lisäksi patsas on valaistu kohdevaloilla.

Sankarihautojen opastetaulu hankittiin vuonna 1989.

Punaisten hautakivi

Merikarvian työväenyhdistykset pystyttivät vuonna 1946 muistomerkin hautausmaan eteläosaan lähellä entistä viljamakasiinia. Muistomerkki on noin 2 metriä korkea ja siihen on kirjoitettu seuraava teksti: ” Vakaumuksensa puolesta murhattu, rintamalla kaatunut tai vankileirillä sortunut yhteensä 86 toveria, lisäksi joukko tuntemattomia. Heidän muistoaan kunnioittaen Merikarvian työväen järjestöt 1946”. Kiven yläosaa koristaa 5-sakarainen tähti säteineen ja vuosiluku 1918, alaosa pilven reuna.

Veteraanikivi

Veteraanikivi seisoo seurakuntakodin paikoitusalueen reunassa valetulla betonilaatalla. Opettaja Mikko Väre oli kiinnittänyt Annalammintien varrella erääseen luonnonkiveen, joka sijaitsi Harri Huhtisen omistamalla maalla. Huhtinen luovutti mielihyvin kiven uuteen käyttöön, sillä kiviä hänelle jäi vielä yllin kyllin. Tästä kivistä tuli pienten parannusten jälkeen veteraanikivi, johon kiinnitettiin pronssinen tammenlehvälatta. Kiveen kirjoitettiin kohoteksti: ”Isänmaa pelastettiin 1939-1945”. Luovutusjuhla pidettiin 16.8.1992.

Meri hautausmaana

Merikarvian merellisestä sijainnista johtuen meri on aina ottanut osansa väestöstä. Kaikkia mereen hukkuneita ei ole löydetty. Tällöin heidät siunataan mereen jääneinä. Marraskuun 4 päivänä 1957 hukkuivat hyisellä merellä Ouran saariston ulkopuolella kalastajat Heikki Valfrid Venho, hänen 15-vuotias poikansa Heikki Juhani Venho sekä Juho Marjamäki kalastusmatkallaan. Siunaus toimitettiin 24.6.1962 merellä. Tynnyrikarin ulkosatamaan lähdettiin Krookan satamasta kalastajaveneillä ja neljällä hinaajalla viiden merivartioveneen johtamana. Siunauksen suoritti rovasti Teuvo Innola avustajanaan pastori Sakari Honkanen. Mieskuoro, jota johti tirehtööri Reino Rannikko ja torvisoittokunta Aarne Uusitalon johdolla toi tilaisuuteen arvokasta musiikkia. Väkeä arveltiin olleen paikalla noin 1 500 henkeä sadassa veneessä.

Heikki Venho syntyi 22.9.1917. Johan Vihtori Marjamäki syntyi 9.4.1924. Heikki Juhani Venho syntyi 3.3.1942, joka oli tuona kohtalokkaana hetkenä Merikarvian Yhteiskoulun oppilas. Yhteiskoulun pihan lipputangossa hänen muistoa kunnioitettiin Suomen lipun liputuksella. Aarne Uusitalon johdolla 24.6.1962 Merikarvian Torvisoittokunta esitti surumarssin. Tämän jälkeen laulettiin yhdessä Sua kohti Herrani torvien säestyksellä. Siunauksen toimitti rovasti Teuvo Innola pastori Sakari Honkasen avustamana. Reino Rannikon johtamana kuultiin mieskuorolaulua, J. Dyrnerin Myrsky-yö merellä. Tämän jälkeen kuultiin raamatunlauseitten luentaa, Herran rukous ja Herran siunaus, joiden jälkeen torvien

säestyksellä laulettiin virsi 265:2-4. Tämän jälkeen suoritettiin omaisten seppeleiden lasku mereen. Mieskuoro esitti Reino Rannikon johdolla Keskellä kuohuin. Vielä yhteisöt ja yksityiset henkilöt laskivat mereen sepeleensä. Lopulta laulettiin yhdessä virsi 332 torvien säestyksellä.

Surusaatto lähti Satamasta kello 12 Merivartioalusten johdolla. Hautaustoimitus tapahtui Ouran saaristoon kuuluvan Stakin länsipuolella laivaväylällä.

Kirkosta eronneiden hautauspaikat

Tiedetään, että kirkosta eronneita haudattiin mm. Kränin mäkeen.

Tajun Kallen tarina.

Kirkkomaalle haudattiin kirkosta eronneita erilliseen paikkaan, joka paikka vuoden 1923 aikaan sijaitsi eteläisen kirkon oven ja kiviaidan väliselle alueelle. Uuden hautausmaan valmistuttua erotettiin alueen eteläosasta oma erillinen hautausmaa niitä vainajia varten, jotka eivät olleet kuuluneet evankelis-luterilaiseen seurakuntaan.

Uuden hautausmaan edustalla on tänään helluntailaisten ja skutnabbilaisten hautausmaa.

Tänä päivänä seurakuntalaisilta on poistettu hautapaikkamaksut.

Merikarvialaisia herätysliikkeitä

Lestadiolaiset, rauhan yhdistykset

Helluntailiike

Skutnabbilaiset.

Taloustirehtööri J.O. Rikalainen, Brandin isäntä oli moniarvoinen merikarvialainen merkkimies.

Vapaussodan patsas

Vakaumuksensa puolesta kaatuneiden muistomerkki on vanhalla hautausmaalla.

Antti Ahlströmin ensimmäisen vaimon hauta on Vanhalla hautausmaalla.

Anna Liljeblad

Anders Ahlström merkittiin Porin Ylä- Alkeiskoulun oppilaaksi 22.8.1844. Koulua käytiin ruotsin kielellä, joten Antin tuli oppia heti aluksi ruotsin kieli, jotta voisi seurata opetusta.

Antti asui Porissa puuseppä Rothstenin luona, jossa asui muitakin oppilaita mm. Merikarvian rovasti Forssin poika Johan Anton Immanuel Forss sekä myöhemmin Antti Ahlströmille tärkeäksi ystäväksi tuleva Edvin Avellan. Myös tuleva kilpailija Fredrik Wilhelm Rosenlew oli samaan aikaan koulussa.

Antista ei tullut äidin toivomaa pappia, sillä Antti otti koulusta erokirjeen ja palasi Merikarvialle. Hän halusi liikemieheksi, kun nyt oli saanut ruotsin kielen taitoa ja kiitettävän numeron laskennosta.

Porin vanha triviaalikoulu oli siis muutama vuosi ennen Antin kouluun tuloa muutettu ylä-alkeiskouluksi. Koulun oppiaineina olivat uskonto, historia, maantiede, geometria, laskento, latina, kreikka ja saksa sekä ainekirjoitus.

Kaikki opetus tapahtui ruotsin kielellä, joten Antilla oli aluksi vähän vaikeuksia kielen kanssa, mutta ahkeroiden sekin alkoi sujua. Antti Ahlström kävi tätä koulua kolme vuotta. Kun lukukausi 1846- 1847 päättyi, Antti Ahlström otti koulusta omasta tahdostaan erokirjeen 5.10.1847.

Antti ystäväystyi koulussa samaan aikaan opiskelevan, myöhemmin kunnallisneuvos Edvin Avellanin kanssa, joka kävi Rothstenin

”puulaakissa” silloin tällöin kylässä. Silloin Antti Ahlström Avellanin kertoman mukaan oli tukeva, harteikas ja sävyluontoinen poika. Antilla oli jonkunlainen kitara, jota hän mielellään näppäili.

Ottaessaan erokirjeen Antti ilmeisesti arveli, että hänestä tulisi parempi liikemies ja tilanomistaja kuin pappi. Siinä hän oli kyllä oikeassa. Laskento oli hänen paras oppiaineensa – arvosana oli kiitettävä.

Antti Ahlströmistä tulee Isontalon isäntä Tuorilan kylään

Lankosken omistajan Johan Liljeblad- vainajan poika, tuleva pappi, Johan Liljeblad kysyi Antilta, eikö tämä olekaan lähdössä Poriin kouluun. Antti oli vastannut hänelle, ettei lähde. ”Menen naimisiin sinun äitisi kanssa”.

Antti Ahlström meni naimisiin Lankosken tilan omistajan leskirouva Anna Margaretha Liljebladin kanssa, johon hän oli tutustunut kesällä 1850. Ja jo joulukuussa 1850 vietettiin häitä, joissa oli ollut peli ja musiikki Porista ja palavia paperilyhtyjä aidanseipäissä koristeina.

Anna Margaretha syntyi 1812 ja hänet nai lapväärtiläinen ”puukhollari” Johan Liljeblad..

Anna Margarethan suku oli vanhaa lankoskilaista sukua ja jo Johan Långforsista lähtien suku oli siellä asunut vuodesta 1696 lähtien. Johanilla oli 9 lasta ja Anna Margareta oli perheen 7. lapsi.

Antti Ahlströmin veli Erkki, joka oli syntynyt vuonna 1814 eli hän oli Anttia 14 vuotta vanhempi,

oli isäntänä Lankosken Uudessatalossa eli Erkintalossa, nykyisin talon omistaa Kalervo Kukko, josta Erkki oli nainut tyttären Kreetta Taavetintyttären.

Erkki toimi puhemiehenä Antin ja erityisesti Annan puolesta.

Ikäeroa puolisoitten välillä oli runsaasti, sillä Antti oli 15 vuotta Annaa nuorempi Annan ollessa tuolloin jo 38-vuotias, mutta Anna oli reipas, komea ja älykäs nainen, johon Antti rakastui.

Tuleva vaimo puolestaan piti Antin reippaudesta.

Anna Liljebladin mies, Johan Liljeblad, oli syntynyt vuonna 1810 Lappväärtissä, kuoli nuorena vuonna 1847. Hän jätti lesken lisäksi viisi lasta, joista vanhin oli 15-vuotias ja nuorin neljän vuoden vanha. Vanhin poika oli Johan Liljeblad, josta tuli rovasti.

Kun Anna ja Johan Liljeblad menivät naimisiin, Anna oli 18-vuotias ja Johan 20-vuotias.

Kuollessaan Johan Liljeblad jätti jälkeensä Lankosken Isontalon ja siihen kuuluvat sahan, myllyn, paperi- ja saviastiatehtaan.

Tila oli pitkään ollut Annan suvun hallussa, mikä selviää siitä, että Anna Margarethan isänisän isänisä, Henrik Långfors oli omistanut sen jo 1700-luvun keskivaiheilla.

Antti Ahlströmin menestys alkoi Merikarvialla Lankoskella. Hän sai vuonna 1850 avioliiton kautta hallintaansa Lankosken myllyn, sahan sekä paperitehtaan. Vaimo, leskirouva Anna Liljeblad pelkäsi miehensä vievän rohkeilla liiketoimillaan tilan perikatoon, mutta Antti Ahlströmin yritykset onnistuivat:

Johan Liljeblad oli rakentanut vuonna 1835 kahdella kiviparilla käyvän tullijauhomyllyn talon lähellä olevaan Sahakoskeen. Vuonna 1840 Liljeblad perusti pienoisen paperitehtaan myös Sahakoskeen. Tilalla oli myös saviastiatehdas, joka oli nykyisen Mailis Mäensivun talon maalla. Liljeblad oli myös sahanomistaja, kun taloon kuului neljäsosa jo vuonna 1739 perustetusta vesisahasta. Liljeblad osti vuonna 1840 itselleen anoppinsa ja vaimonsa sisarien osuudet Lankosken tilasta.

Paperitehtaassa valmistettiin etupäässä kääre- ja pussi eli kartuusipaperia sekä vähemmässä määrin kirjoituspaperia kuin myös pinkopahvia. Paperi oli lujaa lumpupaperia. Tehtaan koko työväki käsitti neljä miestä, joiden urakkana oli valmistaa 4 riisiä päivässä. Tehdas oli käynnissä koko vuoden, elleivät sitten tilan muut työt kuten heinätyöt muuta vaatineet.

Tätä paperitehdasta voidaan hyvällä syyllä pitää koko Satakunnan ensimmäisenä teollisuuslaitoksena.

Saviastiatehdas, nykyisen Mailis Mäensivun talon paikalla, oli talon pellolla, ei aivan kaukana asuinhuoneista, se ei ollut sekään erittäin laaja eikä suinkaan suurteollisuutta tavoitteleva. Siinä oli työssä ainoastaan yksi mies poikineen.

Tehtaassa valmistettiin erikoisia kivivateja, lautasia, ruukkuja, maljoja ja yöastioita. Yhdessä päivässä näitä valmistui vuonna 1846 kaikkiaan 93 tusinaa ja arvoltaan noin 90 ruplaa. Tehtaassa tehtiin myös ruskeita kaakeleita. Saviastioita myytiin paikalla erityisestä vähittäispuodista ja niitä lähetettiin myös markkinoille. Myös lumppujen kerääjät kuljettivat niitä mukanaan myyntiin.

Mylly, nykyinen Ruissalosen kahvimylly, oli epäilemättä hyvä tulolähde. Sekin rakennettiin

Liljebladin aikana vuonna 1835. Siinä jauhettiin vuosittain noin 960 tynnyrillistä. Vuonna 1868 laski Ahlström siitä tullia 877 mk 75 penniä.

Matilda Roslin- Kalliolan hauta ja reliefi

Kansankirjailija, Matilda Roslin-Kalliola (28.5.1837-25.4.1923)

Matilda Roslin-Kalliolan hautapatsaaseen on kiinnitetty pronssinen korkokuva eli muistoreliefi. Reliefi paljastettiin 8.7.1951 ja luovutettiin seurakunnan hoitoon. Korkokuvan on tehnyt helsinkiläinen kuvanveistäjä Elsa Mäkelä. Korkokuvassa kirjailija nähdään huivipäisenä vanhuksena. Muistetaan, että kirjailijan koko kirjallinen tuotanto syntyi pääosin vanhemmalla iällä. Reliefi kuvastaa hyvin kansannaista, jota nimimerkkiä Matilda myös käytti.

Reliefin paljastustilaisuudessa kunniavartiossa olivat ylioppilaat Disa Lindström, sittemmin Myntti ja Arvo Salo, jonka hauta sijaitsee aivan tätä hautaa lähellä. Tilaisuuteen toi tervehdyksensä tuomiorovasti Aapo Santavuori, Merikarvian kanttorilan, Lukkarin puustellin kasvatti, kohdistaen erityisesti sanansa nuorisolle.

Matilda Roslin -Kalliola kertoo teoksessaan Viestini menneiltä sukupolvilta itsestään mm. seuraavasti:

”Soittokallion kyljessä Merikarvian Ylikylässä oli mäkitupalaisen Juha Ahlrothin ja hänen vaimonsa Karoliinan asunto. Juha oli kalastaja, mutta teki myös suutarin työtä ja oli sitä paitsi ahkera maanviljelijä”. Karoliina Juhontytär oli kirkkoherra Bergelinin tyttären tytär. Juha Ahlström muutti sukunimensä Ahlrothiksi, ettei hänen luultaisi ylpeilevän sukulaisuudestaan kauppaneuvos Antti Ahlströmin kanssa.

Soittokalliosta Matilda kertoo, että soittokallion korkeammassa päässä, joka viettää tuvan taakse länttä kohti, on isonlainen kuoppa eli ”kallionkrooppi”. Tässä sanotaan vanhaan aikaan kesäisin pidetyn kylärुकouksia. Tapa on saanut alkunsa sodan ahdistuksessa, ehkä jo ison vihan aikoina. Väkeä kutsuttiin koolle soittamalla suurta sarvea. Siitä kai Soittokallion nimi tuli. Tämä paikka sijaitsi Lauri Hiekkolan tontilla Leipurin mäellä, nykyisin puhutaan Vären mäestä.

Matildan isän sukunimi oli alkuaan Ahlström ja hän oli syntynyt 12.12.1812. Hänen setänsä Juha Ahlström piti nykyistä Impivaaran taloa. Juha Ahlrothin syntymäpäivässä oli peräti kolme 12-numeroa. Kirkkoherra arveli sen ennustavan Juhalle hyvää: ainakin 12 lasta Juha ja vaimonsa Karoliina saivatkin, joista siis yksi oli Matilda.

Merikarvian vanhalla hautausmaalla kirkkoherra Bergelinin ja Matildan haudat ovat vierekkäin melko lähellä kellotapulia.

Matilda oli pariskunnan ensimmäinen eloonjäänyt lapsi, joka lapsena sairasti vaikean isorokon, joka heikensi silmiä niin, että kuollessaan Matilda oli jo lähes sokea.

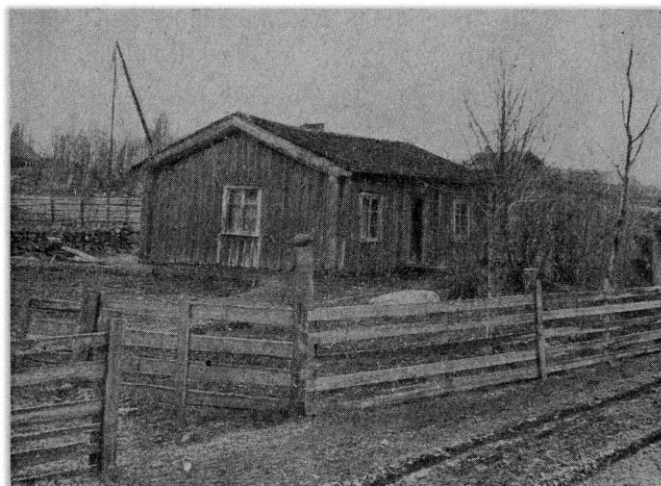
Matilda oli näin äitinsä puolelta papillista sukua ja isänsä puolelta hän oli Ahlströmiläisiä, kun Matildan isä oli Antti Ahlströmin serkku.

Matilda Roslin-Kalliola syntyi sunnuntai-iltana 28.5.1837. Rovasti Gustav Johan Ingelius kastoi tulevan kansankirjailijan Matilda Fredriikaksi 4.6.1837. Kummeja hänellä oli peräti kahdeksan, kaikki ”virkaväkeä”, kuten Matilda itse kertoo. Mäkitupalainen Juha Ahlroth oli aivan raitis, mutta hän oli tuonut kastetilaisuutta varten suunavaukseksi Porista hyvää ainetta, sillä Merikarvialla ei ollut tuolloin vielä ainuttakaan puotia, siksi kaikki piti tuoda Porista.

Kastekirjaan Matildan syntymäpäiväksi merkittiin vahingossa 31.5.1837, joka oli keskiviikko.

Juha Ahlroth oli kuitenkin kirjoittanut Uuden Testamenttinsa kanteen tyttärensä nimikirjaimet ja syntymäpäiväyksen täten: M.F.28.V.1837. Ilmeisesti apulaispastori Otto Reinhold Halen on siis ollut huolimaton kirjauksessaan. Hänet muuten erotettiin myöhemmin papin virasta juopumuksen vuoksi.

Karoliina Ahlroth oli kirkkoherra Bergelinin ja hänen ensimmäisen vaimonsa Sofia Orellin tyttären Sofia Albertiinan tytär.

Norrgäle Merikarvialla, jossa Matilda Roslin-Kalliola vietti lapsuutensa.

Matilda Roslin-Kalliolalle tuli lapsuudessa ja nuoruudessaankin merkittäväksi kodiksi Norrgälen talo, joka sijaitsi vähän matkan päässä hänen syntymäkodistaan. Norrgälen talon omistivat silloin Bergelinin sisarukset. Tämä talo sijaitsi nykyisen Heikki Särmän kotitalon pihapiirissä. Matilda sairastui neljävuotiaana isorokkoon, joka aiheutti hänelle silmäsairan, jota Porin piirilääkäri Arenius kehotti hoitamaan vastalypsetyllä lehmän maidolla. Matildan kummitäti Anna-Charlotta Bergelin hoiti Norrgälessä tätä Matildan sairautta ja lupasi ottaa, kun Matilda varttuisi hänet luokseen asumaan.

Uudenvuodenpäivänä 1850 kuoli Lotta-täti eli Lotta Bergelin 50-vuotiaana, jonka isä kirkkoherra Bergelin oli kuollut jo 1816. Matilda oli tuolloin 13-vuotias tyttönen. Hänen sisarensa Karin Bergelin oli vaikeasti alkoholisoitunut ja hänen valvomisensa jäi Matildan huoleksi, sillä asia haluttiin pitää visusti salassa vanhalta äidiltä ruustinna Bergeliniltä.

Matildan täyttäessä 9 vuotta hän pääsi Karl Daniel Sandelinin johtamaan kyläkouluun. Hän kävi sitä kaksi viikkoa Mattilassa ja toiset kaksi viikkoa Häggrotin torpassa. Matilda oppi kirjoittamaan. Laskentoa Matildalle opetti 17-vuotias Antti Ahlström, tuleva suurliikemies ja kauppaneuvos, jonka syntymäkotona oli Impivaaran talo Merikarvian Ylikylässä. Antti oli tuolloin terävä laskija. Matilda teki opettajalleen vastapalvelukseksi korean vyön. Antti Ahlström vanhoilla päivillään mielellään esitteli vyötä osoitukseksi hänen koulumestarin toimestaan.

Matilda ennusti eräissä juhlissa Antti Ahlströmin kädestä, että Antin sileästä kädestä voi ennustaa pelkkää menestystä. Katsokaa, tässä ovat maat ja tuo viiva erottaa metsät. Ei kotomaassa ole mitään rajoja eikä esteitä ostoillenne. Kaikki te saatte haltuunne. Matildan leikkipuhe tuli täyttymään, kuten historiasta tiedämme.

Rouva Bergelin kuoli vuonna 1853 vähän vaille 90-vuotiaana. Matilda lupasi hänelle ennen tämän kuolemaa, ettei hän koskaan jättäisi Karin-tätiä, Bergelinin tytärtä vaille hänen huolenpitoaan.

Matilda kävi kesällä 1855 Naantalissa rovasti Heikelin perheessä auttamassa siellä ompelutöissä, sillä Matilda oli taitava ompelija. Matkan Matilda teki sinne Alakylän vanhalla Varis-nimisellä kaljaasilla, joka oli Merikarvialta matkalla Turkuun. Matildan äiti haki sitten vuokrahevosella Matildan kotiin Merikarvialle.

Matilda kertoo, että Norrgälen pihassa kasvoi suuri pihlaja, jonka alla Matilda makasi usein tuntikausia ja uneksi; hän tahtoi saada oppia. Karin tädin hoitaminen oli kuitenkin nuoren naisen tulevaisuuden

suunnitelmien esteenä. Kouluun pääseminen oli mahdotonta. Mutta sitä suuremmalla innolla hän luki kirjoja sekä suomeksi että ruotsiksi. Saksaa hän lueskeli myös vähän, samoin ranskaa ja ymmärsi yksittäisiä sanoja. Englantia Matilda harrasti näitäkin enemmän.

Ruustinna Korsman asui miehensä kuoltua Merikarvialla ja Matilda kävi perheessä usein sekä työssä että vieraisilla. Matilda sai lainata hänen kirjastostaan kirjoja. Erityisesti hän luki englanninkielen oppikirjaa, joka oli alkuaan ollut ruustinna Korsmanin tyttären Ingeborgin puolison merikapteeni Blomin käytössä.

Matildalla oli hyvä muisti ja kielipää. Matilda oli taitava ompelija ja hän oli yleinen kaaso eli morsiamenpukija Merikarvialla.

Matildan ollessa 25-vuotias ruvettiin Merikarvian kunnan Lammelán kylässä opettamaan ns. hedbergiläisyyttä. Matildan ollessa Lammelassa Juha Järvenpään perintötorpassa ompelutyössä, hän meni kynttilänpäivänä kuuntelemaan Ahlaisten kirkkoon Sonck-nimistä evankelistan papin vaalisääntä. Tästä saarnasta Matilda tuli hyvin liikutetuksi. Matildan isä oli uskovaan ja juuri häneltä Matilda oli perinyt horjumattoman luottamuksen Jumalaan.

Matilda alkoi kiinnostua yhä enemmän uskonnollisista kysymyksistä. Tärkeäksi muodostui myös Henrik Renqvistin kirjanen Väärästä uskosta. Matilda katsoo kuitenkin saaneensa juuri Hedbergiltä pysyviä vaikutuksia, samoin kuin myös siltä uskonnolliselta suunnalta, jota edusti lehtori Lönnbeckin Tukholmassa toimittama hengellinen lehti "Facklan", joka ilmestyi aina vuoteen 1914 saakka, jolloin Lönnbeck kuoli.

Facklan lehdessä julkaistiin vuonna 1911 Matilda Roslin-Kalliolan ennustus tsaarivallan häviöstä maailmansodan aikana.

Raamatuntutkimuksille Matilda sai opetusta kirkkoherra, rovasti G. Nyholmilta.

Matilda ehti lukea raamatun useampaan kertaa mm. vanhalle rouva Bergelinille Matilda "huusi korvaan" kolme kertaa raamatun tekstit alusta loppuun ruustinnan kuuroutuessa loppuvuosinaan pahoin; Ensin suomen kielellä, sitten ruotsiksi ja vielä kerran suomeksi.

Rovasti Nyholm kertoi Matilda Roslin-Kalliolalle ajatuksiaan Googin sodasta, josta Matilda sitten julkaisi kirjan vuonna 1911.

Matilda Roslin-Kalliolalle merkitsi paljon, kun hän sai ylioppilas J. Sysimetsältä luettavaksi Weberin maailman historia teokset.

Matilda Roslin-Kalliola asui Norrgälessä vuodet 1841- 1876. Karin tädin eläke oli vain 114,28 markkaa vuodessa. Lisäksi talousrahaa ansaitsi Matilda ompelutöillä. Mutta tiukkaa oli, sillä vallasnainen Karin oli tottunut parempiin oloihin kuin mitä heillä oli. Matilda kertoo kodin olleen viihtyisä. Korkeat koivut ja pihlaja loivat varjoa helteisinä päivinä. Lehtimajassa he viettivät lepoahtia. He joutuivat kuitenkin velkoihin.

Matildalla oli tuolloin nuoruudenrakkaus, jota hän ei nimeltä mainitse muuta kuin sen, että sen puhkeamisen tiellä oli voittamattomia esteitä. Myöhemmin on selvinnyt, että tämä Matildan rakkauden kohde oli pastori, sittemmin kirkkoherra Anton Forss.

Matilda päätti muuttaa 39-vuotiaana Ylikylästä Saarelan torppaan Pohjansahaan, joka oli Haminaholmaa eli Pohjansatamaa vastapäätä. Torppa oli Ahlaisten kunnan puolella, mutta vain kapea joki erotti sen

Merikarviasta. Saarelan suurempi pirtti varustettiin kauppahuoneistoksi ja niin ”ryhdyin sisareni Hildan kanssa harjoittamaan kauppaa”. Pian sen jälkeen Hilda meni luotsin kanssa naimisiin.

Matildalla oli apulaisena pieni kasvattitytär, jonka eräs merimies oli vaimonsa kuoltua tuonut hoitoon, jota lasta Matilda hoiti 12-vuotiaaksi. Sen jälkeen kasvattitytär vietiin takaisin kotiinsa Kristiinaan.

Hildan lähdettyä Matilda sai avukseen sisarensa Sandran, mutta vain vuodeksi, sillä Sandran täytyi lähteä Antti-veljeään hoitamaan Turkuun. Telegrafisti Antti sairastui näet keuhkotautiin.

Matilda Roslin-Kalliolan kauppa kävi jotensakin hyvin. Näin hän itse kertoo. Hän rakensi Pohjansahaan joen Merikarvian puoleiselle rannalle Haapaniemen talon maalle omat huoneet ja hän piti niissä kauppaa aina vuoteen 1886 saakka. Hän sai kilpailijan, kun kauppias Sandberg avasi Pohjansahassa myös puodin.

Matilda olisi tarvinnut isännän taloon, lähinnä juuri hoitamaan aikaa vieviä kauppatavaroiden hakua Porista. Niinpä Matilda, joka huoneita rakentaessa oli tutustunut puuseppä Gustaf Olof Rosliniin, jota hän piti älykkäänä tuhattaitoisena puuseppänä ja salvumiehenä, ja joka osasi tehdä kelpo saappaita ja hyvää sepäntyötä. Matilda tukahdutti nuoruudenrakkautensa ja hänet vihittiin 43-vuotiaana viattomien lasten päivänä 1880 avioliittoon Gustav Roslinin kanssa.

Pian Matilda joutui toteamaan, ettei aviomiehensä ollut taitava liikkeenhoitaja. Muutoinkaan avioliitto ei täyttänyt Matildan toiveita yhteiselämästä. Kuusi vuotta tätä liittoa kesti ja sen jälkeen tuli pesänselvitys ja Matildalle jäi runsaasti velkaa ja hän menetti kaiken Karin-tädiltä saamansa irtaimen ja perhemuistot.

Karin-täti eli viimeiset vuotensa Lammelassa Santalan torpassa Matildan Emma sisaren luona. Karin kuoli vuonna 1884

Matilda muutti takaisin Ylikylään vuonna 1886, josta lähtien Matilda asui erossa miehestään, vaikka he eivät milloinkaan hakeneet virallista avioeroa. Matilda asui kevään 1886 ompelija Anna-Kaisan tuvassa.

Kesällä 1886 tuli kauppias Gustafsson, jolla oli saha ja puoti Ruoveden Vehkakoskessa, Merikarvialle omaisiaan tapaamaan. Hän tarvitsi Ruovedellä kauppa-apulaista myymäläänsä ja vei mukanaan Matildan Ruovedelle. Gustafsson maksoi hänelle 150 markkaa vuodessa ja täysylläpidon. Matilda saattoi maksaa velkojansa 100 markalla, mutta muutamat velkojat hakivat maaherralta saataviaan häneltä.

Mutta jälleen Matilda sai apua. Vuonna 1887 pyysi kauppias Antti Ahlström hänet Kullaan Leinebergiin, jonne Ahlström oli perustanut kolme uutta puotia. Matildan sisar Sandra Ahlroth hoiti Kauttuan puotia ja hän, Matilda Leinebergin puotia. Nyt Matilda sai palkkaa 600 markkaa vuodessa. Matilda matkusti sydäntalvella 1888 Parkanon kautta Leinebergiin. Matilda kylmetti matkalla Parkanon aukeilla, jossa pakkasta oli -36 astetta, korvansa.

Matilda aloitti viisikymmenvuotiaana kirjallisen työnsä

Mutta Leinebergin kauppa ei ollut kannattava ja Matilda palasi sieltä vuonna 1889. Matildalle se kuitenkin antoi mahdollisuuden vapautua veloistaan. Vasta nyt vapaana veloistaan Matilda Roslin-Kalliola ryhtyi yli viisikymmenvuotiaana harjoittamaan kirjailijantointaan ja elätti itsensä sen jälkeen kirjoitustyöllä.

Hänellä oli muistissaan paljon tapahtumia ja tietoja, jotka hän halusi jälkipolvienkin saavan tietää.

Matilda häiritsi jonkin verran tietoisuus siitä, ettei hän hallinnut suomalaista kirjakieltä. Ruotsinkieli oli hänellä paremmin ”vallassa”. Matilda kirjoitti ensin paksun pinkan konsepteja. Valkoinen käärepaperi oli tuolloin halvempaa, vaikka se ei ollut kovin käyttökelpoista.

Matilda käytti myös nimimerkkejä kirjoituksissaan. Rikkaa hän käytti, koska hän tuolloin vielä piti itseään kirjoittajana perin vähäpätöisenä. Myöhemmin hän käytti myös Tyyne Alho- nimimerkkiä alhaisuutensa osoituksena. Kun Matilda tuli tunnetuksi, hän muuttui Tapani Tarkaksi, mutta sitten jo Matilda Roslin-Kalliola uskalsi käyttää omaa nimeään. Myös nimimerkki M.R. oli Matildan nimimerkki.

”Matilda oli aikansa mediaihminen” sanoo merikarvalainen professori ja kirjailija sekä Merikarvian viidenneksi palkittu huvitusherra Arvo Salo, joka oli myös kansanedustaja ja opetusministeri.

Matilda kirjoitti jo naimisissa ollessaan ”Amerikan suomalaiseen lehteen” nimimerkillä Rikka.

Palattuaan vuonna 1889 Leinebergista takaisin Merikarvialle Matilda asui aluksi ”Sepänmäellä” pienessä porstuakamarissa, joka vuoti niin, ettei hän tahtonut saada sateisena yönä kuivaa sijaa siinä asunnossa. Muutoin se oli eristetty ja rauhallinen asunto, sillä Matilda ei tahtonut asua kenenkään peräkammarissa. Matilda rakasti ennen kaikkea vapautta.

Tuolloin syntyi Ilona-teos, jonka tekstit usein kastuivat sateessa hänen pöydällään, kun hän oli ne siihen unohtanut jättää suojaamattomina.

Matilda halusi saada paremman asunnon itselleen ja jotain rahaa ansaitsevaa työtä ja silloin kuin Jumalan sallimana apua tuli. Matilda syvästi uskovaisena uskoi Jumalan sallimuksen auttavan häntä.

Matilda kertoo, että tuolloin apu tuli herra Hakosalon, Ahlströmin koulun uuden opettajan avulla.

Kauppaneuvos Ahlström oli lähettänyt Akseli Hakosalon kysymään Matildalta, haluaisiko hän ryhtyä käsityön opettajaksi yllä mainittuun Ahlströmin kouluun. Matilda keskusteli tästä asiasta ennen suostumustaan rouva Aini Norrgårdin, Impivaaran rouvan kanssa, joka kehotti ottamaan toimen vastaan. Matilda hoiti kirjoitustyön ohella tätä virkaa kaksi vuotta. Matilda asui käsityönopettajan ajan Häggrothin torpassa, jonka väki oli laestadiolaisia.

Tänä aikana Matilda kirjoitti muistelmansa nälkävuosilta ja novellin Kamala hetki. Ne julkaistiin Porissa ilmestyneessä Satakunta-lehdessä, jota toimittivat kirkkoherra J. Grönvall ja tohtori Tammelin, Tammio.

Matilda asui yhden talven 1890-luvun alussa pappilan pirttirakennuksessa ”kotimiehenä”, kun rovasti G.A. Heman oli valtiopäivillä. Heman maksoi Matildan puolesta Häggrothille vuokran samalta ajalta. Rovasti Heman antoi Matildalle luvan rakentaa Kalliolan, pappilan pellon reunaan, samalle paikalle, jossa kirjailijakoti nytkin seisoo. Vuokraa Matildan ei tarvinnut maksaa, kun hän vain laittoi paikan kauniiseen kuntoon. Matilda nimitti kotinsa Kalliolaksi Bergelinin muistoksi.

Kalliola oli tuolloin ruma paikka, kiviröykkiö Matildan saadessa sen haluunsa, sillä sitä vastapäätä oli riihi ja Lauttijärven kirkkomiesten löyhkäävät hevostallit. Muita asuntoja ei lähistöllä silloin vielä ollut. Kirkkoherra Heman ei tuntunut tykkäävän hevostalleista, koska hän joutui niitä haistelemaan kulkiessaan kirkkoon.

Matilda kertoo, että talon paikalta vietiin pois 18 kuormaa kiviä, joista 9 kuormaa mukulakiviä vietiin kirkon alle ja 9 kuormaa suurempia kiviä Ahlströmin koulun lisärakennukseen. Rakennuksen kivijalkaan käytettiin myös osa kivistä.

Matildalle rakennusaineiden hankinta oli osin vaikeaa. Hän sai ostaa vanhan aittarakennuksen Sälttööltä Näsin takaa. Kauppaneuvos Ahlström oli sen ostanut veljensä, ilmeisesti Isak Ahlströmin huutokaupassa 60 markalla. Matilda sai rakennuksen Haminaholman tilanhoitaja Elgin välityksellä samalla 60 markan kauppahinnalla kauppaneuvoksettarelta. Siitä Matilda sai paljon rakennusainetta, sillä rakennuksessa oli pariaitat ja pariluhdit päällä.

Kauppahintaa ei Matilda heti pystynyt maksamaan ja se lopulta kuitattiin kokonaan maksetuksi sen jälkeen kun Matilda oli auttanut Antti Ahlströmin tietojen keruussa ja Matilda sai vähän ylikin vielä palkkiota.

Matilda Roslin-Kalliola muutti Kalliolaansa 28.11.1897. Seuraavana vuonna hän istutti puut ja pensaat ”majansa ympärille”. Monet niistä Matildan täytyi istuttaa moneen kertaan, kun ne eivät tahtoneet juurtua kovaan kivikkomäkeen.

Suuressa nimenmuutossa vuonna 1906 Matilda otti nimeensä Kalliolan sukunimensä Roslinin lisäksi.

Kalliolassa, joka sisälsi pienen huoneen ja vielä tätäkin pienemmän keittiön Matilda asui elämänsä loppuun asti.

Mökki on tänäänkin lähes samassa tilassa kuin Matildan sen jättäessä. Siellä asui jonkin aikaa siirtolaisia, mutta he eivät sisustusta muuttaneet millään tavoin.

Vuonna 1907 Matilda teki mökkiinsä verannan ja vuorautti mökin.

Kirjailijan eläessä taloa ei koskaan maalattu, mutta se maalattiin 1940- luvulla keltaiseksi ja 25 vuotta myöhemmin mökki sai uuden maalipinnan ja sen katto korjattiin.

Matilda Roslin-Kalliolan mieltä jännittivät kovasti routavuosien puolueolot. Matilda oli voimakkaan isänmaallinen ja hän toivoi ja rukoili Isänmaan tulevaisuuden puolesta joka päivä.

Matilda vieraantui ns. suomettarelaiten politiikasta ja siirtyi ns. nuorsuomalaisiin. Kuitenkin hän piti suhteita yllä varsinkin naisasiain osalta suomenmielisiin johtajiin mm. Aleksandra Gripenbergiin ja Hilda Käkikoskeen.

Rovasti Nyholmin kuoltua Matildan into raamatun tutkimukseen väljähtyi, mutta se palasi häneen keisari Nikolai II:n ja hänen puolisonsa Aleksandran kruunausjuhlien aikana eikä se sitten koskaan enää häntä jättänyt. Merkitsevä hetki Matildan elämässä sattui kruunajaispäivän iltana 26.5.1896, jota vietettiin kautta maan. Merikarvian kirkossa oli silloin jumalanpalvelus, johon Matildakin osallistui ja hän liikkui kovin tästä tapahtumasta. Koko sen illan Matilda vietti hartaissa tunnelmissa ja tutkistelussa rauhallisessa kodissaan toivoen parempien aikojen nyt koittavan Isänmaalle.

Matilda kellon osoittaessa kello 12 yöllä hän koki tärkeäksi polvistua vuoteensa äärelle ja hän pyysi, että hänelle annettaisiin tieto siitä, mitä alkava historiallinen käännekohta toisi mukanaan. Matilda avasi raamatun ja se aukeni Danielin kirjan toisen luvun kohdalta ja peukalo ositti seuraavaan säkeistöön: ”Hän muuttaa ajat ja hetket; Hän syökee kuninkaat valtaistuimilta ja asettaa sen sinne jälleen. Hän antaa viisaille heidän viisautensa ja ymmärtäväisille heidän ymmärryksensä”. Matilda avasi vielä raamatun ja nyt se avautui samasta kohdasta, mutta 23 säkeistön kohdalta: ”Minä kiitän ja ylistän Sinua isieni Jumala, että olet suonut minulle viisautta ja väkevyyttä, ja ilmoittanut meille sen, mitä olemme sinulta anoneet, se on kuninkaan asian olet meille ilmoittanut”.

Seuraavana aamuna Matilda kävi kirkkoherra Hemanin luona puhumassa kokemuksestaan. Heman kirjoitti muistiin Matildan kertomuksen, sillä tuohon aikaan oli tapana kirjoittaa vanhoihin kirkonkirjoihin sellaista, mikä tahdotaan säilyttää salaisessa varmassa paikassa.

Matilda kertoo, että joulun aikaan vuonna 1898 ja varsinkin tammikuussa 1899 alkoi maaseuduilla ahkerasti kulkea karjalaisia laukkureita eli laukkuryssiä ja tattareita joukoittain. He kertoivat kansalle Venäjän rahvaan onnellisesta elämästä Venäjän lain turvin.

Matilda selvästi järkyttyi Helmikuun manifestista 1899. Rovasti ja valtiopäivämies Heman Merikarvialla kuulutti Merikarvian kirkossa sunnuntaina ennen Helsinkiin valtiopäiville menoaan, että jos joku haluaa esittää jonkun pyynnön valtiopäiville, niin hän on illalla tavattavissa pappilassa klo 9 illalla, kun hän palaa kyliin tekemältään kiertomatkaltaan. Heman matkusti näet aamulla Helsinkiin. Matilda päätti poiketa Hemanin luona luettuaan sanomalehdestä, että Suomen kansa oli tyytyväisenä ilman mitään mielenilmaisuja ottanut vastaan Helmikuun manifestin. Matilda halusi tietää, oliko syyskaudella ollut puhetta suuresta adressista. Heman vastasi Matildalle, että sanotun anomuksen tulisi lähteä kansasta ja tuskin rahvaanmiestä löytyy, joka siihen ryhtyisi. Johon Matilda totesi, eikö siihen nainen kelpaa, vaikka naisille ei olekaan vielä äänioikeutta. Tähän Heman vastasi, totta kai kelpaa.

Matilda ehdotti, että Heman esittäisi valtiopäivillä anomuksen kansalaisadressin kirjoittamisesta Hänen Majesteetilleen, jotta hallitsija saa tietää kansan mielipiteistä, joita kenraalikuvernööri Bobrikoff ei tuntunut tietävän eikä oikein aistivan.

Heman kiitti Matildaa ja lupasi viedä Matildan anomuksen tiedoksi.

Vielä Matilda kehotti Hemia kutsumaan koolle lehdistön ja kertomaan sille, että suuri adressi aiotaan saada aikaan, ja ettei lehdistö tätä asiaa julkaise ennen kuin adressi on allekirjoitettu koko maassa.

Matildan adressi allekirjoitettiin ja siitä ei tullutkaan suuri vaan Suomen silloisiin oloihin nähden oikein suuren suuri. Suuren adressin allekirjoitti 1,5 miljoonaa suomalaista.

Useat merikarvalaisetkin sen allekirjoittivat. Lukkari F.N. Sandberg, myöhemmin Santavuori mm. Martti Santavuoren ja Aapo Santavuoren isä valittiin Merikarvialta viemään suurta adressia Pietariin, kun jokaisesta kunnasta valittiin sitä viemään yksi henkilö. Mutta venäläiset provokaattorit puuhasivat vasta-adressia. Merikarvialla Matildan kertoman mukaan vasta-adressin puuhan johtajana oli eräs kauppias, karjalainen ja venäjän alamainen, tunnettu Villen nimellä. Mutta vasta-adressi kuoli kumminkin sauhuun, sitä ei saatu oikein alullekaan. Ville tosin puodissaan jatkoi ihmisten pelottelua: ”Piirtäkää nimenne suureen adressiin, niin joudutte Siperiaan”. Ville lienee ollut kauppias Popoff.

Kenraalikuvernööri Bobrikoff yritti jäljittää, miten suuri adressi oli pantu alulle, sillä hän ei uskonut sitä kansasta lähteneeksi.

Matilda katsoi velvollisuudekseen vastata, ei ”Satakuntaan” vaan heti Turun ja Porin läänin maaherralle kenraali Vilhelm von Kraemerille Turkuun. Matilda jätti postiin neljännessä vaille 12 kirjeen Turkuun.

Matilda kohtasi myönteisen yllätyksen, kun kirjeen sisältö julkaistiin ”Nya Pressenissä” painettuna.

Se ilmestyi nimimerkillä ”En kvinna af Folket”. Matilda arveli sen herättävän vastakaikua koko kansassa. Heti ilmestyi ”Suomettaressa” tekstin käännös, ja pian muissakin ruotsin- ja suomenkielisissä lehdissä.

Ville kauppias vastasi ”Satakunnassa” omalla vastineellaan ja ”Suomettaressa” oli vielä pitempi vastine.

Matildan nimeä ei suoraan mainittu, vaan allekirjoituksessa oli vain ”En folkets kvinna” eli kansannainen. Merikarvialla eivät kaikki suinkaan tietäneet Matildan urotyöstä vielä silloin.

Matildan luo tuli rouva Aini Norrgård tuomaan terveisiä, että kaksi santarmia on lähetetty Porista Matildan luokse, mutta että he ensin poikkeavat nimismiehen luokse. Matilda lähti kotoaan etäämmäksi kylään pohjoiseen päin Kuuselaan, jossa hän sai hyvän vastaanoton ja oikeuden viipyä siksi, kunnes santarmit ovat palanneet Poriin. Kuusela lähti itse kirkolle katsomaan tilanteen. Kuuselan tilan lienee omistanut Viikilän suku.

Arvo Salo tosin mainitsee Roslinin olleen piilossa Österbyn sisarusten luona.

Palattuaan Kuuselaan hän kertoi, että kirkolla oli samaan aikaan ollut tulipalo uudella koululla eli Ylikylän uudella koululla nykyisen kirjaston paikalla, mutta että palo oli saatu jo hallintaan. Kuusela oli saanut tietää palopaikalla, että santarmit olivat lähteneet jo kirkonkylästä pois. Santarmit olivat kyselleet kestikievari W. Näsillä venäläissyntyisestä kauppiasta, joka oli juuri silloin lähtenyt Tampereelle veljensä kanssa. Nämä veljekset olivat Popoffin veljekset, Filemon ja Fabian. Myöhemmin he käänsivät nimensä Riihivaaraksi.

Matilda palasi Kuuselasta, joka sijaitsi noin virstan eli kymmenen kilometrin matkan päässä Kalliolasta, kotiinsa kävellen.

Heman oli huolehtinut Helsingissä, että Kremer sai tiedon santarmien tulosta Merikarvialle lähettämällä sähkösanoman Turkuun. ”Pidimme pienen neuvottelun ja päätimme lähettää sähkösanoman Turkuun ja keräsimme sitä varten kolehdin, kukin 5 markkaa”.

Heman kertoi myös, että he olivat valmistautuneet lähettämään Matildan turvaan Tukholmaan muka silmien parannukselle.

Suuresta adressista vielä jotakin

Eläkkeellä oleva Helsingin yliopiston Suomen historian professori ja rehtori Päiviö Tommilan kirjoittamassa ja vuonna 1999 ilmestyneessä teoksessa ”Suuri adressi” mainitaan Merikarvian tapahtumista. mm. sivulla 151, jossa on näköisjäljennös Kansallisarkistossa säilytettävästä Merikarvian kuntalaisten adressista 5.9.1899 muutamine nimineen H.N. Keisari-Suuriruhtinaalle.

Mainitsen tässä vain muutaman nimen: Vendla Nylund, itsellinen, Kaisa Wiermaki, itsellinen, Anna Lindqvist, itsellinen, Artturi Sillanpää, itsellinen, Sandra Sillanpää, palvelijatar, Hilma Viitala, palvelijatar, Katriina Tommila, talon emäntä, Milja Tommila, talon tytär, Aron Tommila, maanviljelijä, Evert Lillskär, kalastaja, Frans Uusitalo, talollinen, Vilhelmiina Uusitalo, emäntä Fiina Lönnberg, itsellisen vaimo, Emilia Söderlund, palkollinen, Gustaa Srandgård, torppari jne.

Suureen adressiin kelpuutettiin kaikkien yli 16-vuotiaiden nimet, joiden jälkeen tuli kirjoittaa ammatti tai asema. Virallisen laskelman mukaan nimiä kertyi 522.931, mikä summa välittömästi julkistettiin.

Päiviö Tommila toteaa teoksessaan, että Merikarvian adressiin kelpuutettiin viitisenkymmentä kansakoululaista, joten ikärajasta lienee poikettu täällä.

Tommilan teoksen sivulla 180 on Albert Edelfeltin luonnosvihko, joka on Ateneumin arkistossa Helsingissä. Siinä on kuvattuna merikarvialainen adressin Pietariin viejän kanttori Sandbergin, sittemmin Santavuoren piirteet kuvattuna. Santavuori, jyrkäs mies komeine nenineen on hyvin piirroksessa kuvattuna ja edustettuna.

Vähän outoa on, ettei Päiviö Tommila, jolla on vankat sukujuuret Merikarvian kunnan Köörtilän kylässä olevaan Tommilan sukutilan omistajiin mainitse mitään Matilda Roslin-Kalliolan ja Merikarvian kirkkoherran ja valtiopäivämiehen Hemanin roolista suuren adressiin syntyyn.

Tätä samaa asiaa ihmetteli merikarvialainen kirjailija Arvo Salokin Merikarvia-lehdessä.

Arvo Salo kirjoitti oopperateoksen Matilda ja suuri adressi, jota esitettiin Porin teatterissa ensiesityksenä.

Kirjailija Matilda Roslin-Kalliola täytti 80 vuotta 28.5.1917. Hän oli tällöin jo melkein sokea vanhus. Liikuttavinta tämän harvinaisen tiedonjanoisen naisen elämäntarinassa on hänen harras rakkautensa isänmaahan, sen historiaan ja sen tulevaisuuteen. ”Minun elämäni, sanoo kirjailija, ei sisällä suuria ulkonaisia tapahtumia. Se on ollut yhtämittaista taistelua olemassaolon puolesta. Mutta sille, jonka mieltä kiinnittää ihmisyyksilön sisäinen elämä lakeineen ja ilmiöineen, tarjonnee minunkin hiljainen elämäni jotain viehätystä. Ja niille, jotka epätietoisina etsivät pohjaa omalle elämälleen, se tahtois olla vakuuttavana todistuksena armollisen Jumalan johdattuksesta”.

Täyttäessään 85 -vuotta Matilda Roslin-Kalliola sai osakseen huomaavaisuutta. Suomen Kirjailijaliitto kutsui hänet ainaiseksi jäsenekseen ja kirjailija Jalmari Rinne oli suorittanut hänen puolestaan tähän jäsenyyteen kuuluvan maksun. Tampereen naiset ja Oy Maaseudun Sanomat sekä WSOY lähettivät adressin ja rahalahjan ja Porin Naisliitto ja Satakunnan Kirjallinen Kerho ilmoittivat maksavansa kirjailijalle elinikäisen kuukausieläkkeen.

Matilda Roslin-Kalliola kuoli 25.4.1923. Hänen hautansa sijaitsee vanhalla hautausmaalla aivan Bergelinien haudan ja kellotapulien läheisyydessä.

Matilda Roslin-Kalliolan kirjallinen tuotanto:

Matilda Roslin-Kalliolan kirjallisen tuotannon merkitys perustuu ennen kaikkea kansanelämän ja Merikarvian kirkonkylän ainutkertaisiin kuvauksiin, kotiseudun tapojen tallentamiseen ja ajankuvauksiin.

Viestini menneiltä sukupolvilta, 1921 Porvoo, Matilda Roslin-Kalliolan elämä ja kertoelmat

Inkeri, historiallinen romaani iso-vihan ajoilta, päähenkilönä oli rouva Bergelinin anoppi

Talvi 1867-68 eli muistelmia nälkävuosilta, kuvaa Matildan elämää Norrgälessä

Kamala hetki, kuvaa Matildan aikaa kauppa-apulaisena Ruovedellä

Sampo, onnenrasia eli yleinen myötäpäiväisyys

Päättyneen vuosisadan kynnyksellä

Bergelinien perhemuistoja

Pieniä kertomuksia:

Punainen lintu, kansanrunon mukaan

Muuan hääjuttu

Hän tiesi enemmän kuin muut, kertomus vuoden 1808 vaiheilta

Googin sota, 1911, kirkkoherra G. Nyholmin 1877 esittämät ennustukset sodasta, joka murtaisi Venäjän sortovallan Suomessa, suomeksi vuonna 1912 nimellä ”Mietteitä Googin sodasta”

Maaliskuussa 1914 Matilda Roslin-Kalliola sai haasteen Tutun hovioikeuteen, jossa häntä syytettiin majesteettirikoksesta. Huomattavaa oli, ettei häntä saman kirjasen ruotsinnoksesta, joka oli siis ilmestynyt jo aikaisemmin nostettu syytettä eikä se siis ollut kiinnostanut valtiollista poliisia.

Roslin-Kalliolan profetia näki tsaarinvallan sortumisen ja aavisti Suomen itsenäistymisen. Googin sota soveltaa Raamatun jakeita ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen todellisuuteen.

Syyte raukesi Matildaa vastaan heti tuoreeltaan Turun hovioikeudessa.

Kirjailija Arvo Salo, syntyperäinen merikarvialainen kirjoitti Matilda Roslin-Kalliolasta näytelmän, jota esitettiin Porin Promenadisalissa syksyllä 2004 Salon koulukaupungissa Porissa Porin Oopperan esittämänä. Sävellystyön oopperaan oli tehnyt Ilkka Kuusisto.

Aina Lähdesoja on laatinut kirjallisuusluettelon Matilda Roslin-Kalliolan tuotannosta:

Vuosi 1871 Fennomaanien Weitikka- lehdessä maaseutukirjeitä nimimerkillä Rikka

V.. 1884-85 kirjoitelmia AMERIKAN SUOMALAINEN LEHTI- nimisessä lehdessä

SATAKUNTA- lehdessä vv. 1889-90:

Muistelmia nälkävuosilta nimimerkillä Tyyne Alho

Joulu autiolla karilla

Vuonna 1890 romaani Inkeri (Rikkein ruukku)

SATAKUNTA- lehdessä:

1896 novelli Punainen lintu, Tapani Tarkka

1896 kertomus Reimarin siirtäjät

1897 kertomus Kamala hetki

1897 kertomus Lankeevataudin lääke

1897 kertomus Riispyyn Vappu

1898 kertomus Valkoinen myyty mustalle

1900 kertomus Isän tähden

1900 kertomus Snäkkivet

Muuan hääjuttu

runo Luonnon kieli

runo Urkujen alku

1903 sotamuistelma Hän tiesi enemmän kuin muut

Kansanvalistusseuran julkaisuissa:

Milloin ja missä kuolema tapahtui M.R.

Kuollutko vai valekuollut

Muistelmia Bergelinien sukuratinoista

Päättyneen vuosisadan kynnyksellä

Vuonna 1911 artikkeli kirkkoherra Bergelinien ennustuksia, julkaistiin Facklassa

Vuonna 1912 suomenkielinen kirjanen Mietteitä Googin sodasta

Vuonna 1921 WSOY julkaisi omaelämäkertamuistelmateoksen

Viestini menneiltä sukupolvilta

Vuonna 1923 oma profetia Näyt Patmokselta: Ne tuhannen vuotta

Kaksi keskeneräistä näytelmää

Kalifin parta ja Sotaneuvottelu Salamiissa

Norrgälen kotielämää Matilda kuvasi jo varhaislapsuudessaan 6-vuoden ikäisenä vuodelta 1843. Muistelmia julkaistiin Satakunnan Sanomissa 1912.

Painamattomien käsikirjoitusten joukossa on mm. pari lyhyempää raamatullista tutkielmaa: Jumalan lepo ja Jeesuksen edeltä määrätty ikä.

Lisäksi useita kirjoitelmia eri lehtiin mm. Ensimmäinen kahvinkeitto Merikarvialla ja Rounikoilla.

Tampereen yliopiston käsikirjoitusarkistossa on Matilda Roslin-Kalliolan kirjeitä rovasti Hemanille Porvooseen. Hän perää takaisin rovastilta kansatieteellistä teostaan Wiron Tommi. Kirjeessään hän viittaa

myös siihen, että hän sai nimensä kenraalikuvernööri Bobrikoffin ”mustaan kirjaan” kirjoitettuaan ”ison adressin” tätä vastaan.

Arkistossa on myös Matilda Roslin-Kalliolan omakätisesti kirjoittamia ”Muistelmia elämäni varrelta” Aineisto on saatu lahjoituksena dokumenttikeräyksessä vuonna 1968.

MIETTEITÄ GOOGIN SODASTA

Professori, emeritus Ville Kaipainen, Merikarvia seuran ensimmäinen puheenjohtaja kertoo kirjallisesti otsikkoasiasta seuraavasti:

Venäläis-turkkilaisen sodan alettua kesällä 1876 kirjailija Matilda Roslin-Kalliolan isä Juho Ahlroth luki innokkaasti Hesekielin 38. ja 39. lukuja ja hän ehdotti tyttärelleen, että tämä kysyisi Merikarvian kirkkoherra Gustaf Nyholmilta, oliko nyt kyseessä Googin sota.

Matilda alkoi heti tutkia Hesekielin edellä mainittuja lukuja. Hän jätti raamatun auki pöydälleen ja seuraavana päivänä tuli rovasti Nyholm käymään Norrgälessä ja hän totesi, että siellä oli luettu Googin sodasta. Tilda neiti kertoi, mitä hänen isänsä oli pyytännyt kysymään rovastilta. ”Ei tämä ole vielä Googin sota. Goog tarkoittaa kylläkin Venäjää. Haluaisitteko kuulla näiden lukujen selityksen?”

Rovasti Nyholmin ajatuksena oli, että Goog on Venäjä ja että Googin sotaan olisi tavallaan kytketty Suomen tulevaisuus Googin ryhtyessä tappiolliseen ryöstöretkeensä. Nyholmille oli ilmeisesti jäänyt hämäräksi se

oliko Hesekielin 38. ja 39. lukujen sekä Ilmestyskirjan 20. luvun ennustama Googin sota samaa sotaa. Koska Ilmestyskirjan Googin sotaa edelsi tuhatvuotinen valtakunta, oli mietittävä kysymys onko tuhatvuotinen valtakunta alkanut ja sen aika kenties nyt lopullansa. Nyholm oli Danielin ennustuksista laskenut, että Googin sotaan olisi 30-35 vuotta.

Nyholm oli itse aikonut merkitä ajatuksensa muistiin, mutta hän oli siitä luopunut ja hän ajatteli, että hänen poikansa Virtain kirkkoherra Abel Nyholm (1845-1907) elävänä sanansaattajana voisi sen tehdä. Abelin ajatuksen kuitenkin olivat valtiollisissa ruusunpunaisissa toiveissa, eikä hän ryhtynyt toimeen. Nyholmin toinen poika Punkalaitumen kirkkoherra Eugen Nyholm (1851-1902) taa oli tuolloin liian nuori ryhtymään tähän toimeen. Nyholm kulki syviin ajatuksiin vaipuneena tuliko Herra osoittamaan sanansaattajan, joka eläisi vielä 35 vuoden päässä. Kun hän sitten meni Norrgäleen ja näki raamatun olevan auki Googin sodan kohdalta, hän ymmärsi, ettei kysymyksessä ollut sattuma, vaan Pyhän Hengen johtamat askeleet ukko Ahlrothin kotiin.

Nyholm sai Matildasta innokkaan kuulijan, joka merkitsi muistiin Nyholmin ajatukset ja ennustusten selitykset. Kului kuitenkin vuosia, ennen kuin kirjailija Matilda Roslin-Kalliola julkaisi rovasti Nyholmin testamentin. Kirjailija osallistui tuolloin vahvasti valtiolliseen toimintaan. Kirjassaan ”Viestini menneiltä sukupolvilta” Matilda Roslin-Kalliola kertoo osuudestaan ”Suuren adressin” aikaansaamisessa. Vuonna 1899 yllätti tsaari Nikolai II Helmikuun manifestilla kuin kylmällä suihkulla Suomen kansan. Lehdistö kertoi Bobrikoffin sähköttäneen ulkomaille ja vakuuttaneen, että Suomen kansa oli tyytyväinen ottamaan vastaan tämän historiallisen manifestin. Puuhattiin ja varsinkin puhuttiin tsaarille vietävästä oikeasta tiedosta, josta

ei ymmärrettävästi tullut mitään, kun kaikki pelkäsivät Siperiaan joutumista. Anomuksen olisi pitänyt lähteä kansasta, mutta ei löytynyt rahvaan miestä, joka panisi asian alkuun.

Roslin-Kalliola meni Merikarvian kirkkoherra Hemanin puheille, joka oli valtiopäivämies ja Matilda ilmoitti, että nainenkin voisi olla alkuunpanija ja että asia julkaistaisiin lehdissä, niin Bobrikov ei pysty asiaa estämään. Allekirjoittajakin löytyi. Asian julkistaminen kävi niin, että adressista sai kirjeen Turun ja Porin läänin maaherra kiitoksella, että halusi saada selville kansan äänen.

Muutaman päivän jälkeen kirje oli julkaistu Nya Pressenissä, josta muut lehdet ottivat sen palstoilleen. Lehtiin painetuissa versioissa oli allekirjoituksena ”Kansan nainen”. Alkuperäisessä maaherra Vilhelm von Kraemerille lähetetyssä kirjelmässä oli Matilda Roslin-Kalliolan nimi allekirjoitettuna ”En kvinna af Folket” yhteydessä. Tämän jälkeen kävivät santarmit etsimässä Merikarvialta Matildaa, mutta eivät häntä tavanneet.

Laillinen järjestys palautettiin Suomeen vuonna 1907 ja manifesti julistettiin lakkautetuksi.

Ehkäpä Matilda Roslin-Kalliola tästä säikähtäneenä ei uskaltanut julkaista suomeksi ”Mietteitä Googin sodasta” vaan kirjoitti sen ruotsiksi ja se julkaistiin vuonna 1911 Tukholmassa ”Facklan”- nimisessä lehdessä. Se herätti suurta huomiota. Sitä levitettiin salaa niin paljon, että painos loppui, Lehden toimittaja maanmiehemme, vapaakirkollinen kirjailija F.V. Lönnbeck painatti lehteä lisää 4.000 kappaletta, kun Lähetyskirjapainon johtaja ei uskaltanut vainon vuoksi niitä painattaa.

Artikkeli ilmestyi suomenkielisenä kirjasena vuonna 1912. Evankelisen kustannusliikkeen kirjapainon johtaja, ylioppilas Jaakko S. Ketola, joka oli usein saarnannut Merikarvialla, suomensi sen ja valvoi painatuksen. Kirjan kustansi valokuvaaja H.J. Renvall, joka toimi Merikarvialla valokuvaajana ja Kohvakan sukua sittemmin Merikarvialla.

Seurauksena oli, että Renvall, Ketola ja Roslin-Kalliola joutuivat hovioikeuteen vastaamaan majesteettirikoksesta. Renvall ja Ketola joutuivat istumaan 4 kuukautta vankeudessa. Varatuomari N. edusti rouva Roslin-Kalliolaa, joka vapautettiin.

Josko oli rohkeutta ja temperamenttia Roslin-Kalliolalla, niin ei sitä puuttunut Merikarvian kirkkoherra Gustaf Nyholmiltakaan (1820-1879). Hän oli kuolemaansa saakka Merikarvian kirkkoherrana. Hänen mahtavan olemuksensa voi nähdä Martti Santavuoren kirjoittamassa Merikarvian historiassa sivulla 514.

Maisteri Aino Lähteenoja mainitsee hänestä teoksessaan Matilda Roslin-Kalliola, mm: ”Nyholmilla oli sielunhoitajana kyky, ei ainoastaan ylläpitää hengen tulta sanankuulijoissa, vaan hän osasi sitä sytyttääkin”.

Jotta tämäkään puoli ei jäisi unholaan, niin kerrotaan hänen käynnistään Turussa arkkipiispa Melartinin järjestämässä kontrahtikokouksessa, jossa otettiin käsiteltäväksi myös arkkipiispan katekismusesitys. Tämän kuivan asiallinen esitys ei ollut herättänyt yleensä mieltymystä, mutta yksikään pappi ei uskaltanut sanoa sitä suoraan. Kun pappilan pesässä roihusi iloinen valkea Nyholm sanoi: ”Virkaveljeni! Koettakaamme kestääkö arkkipiispamme ehdotus tulikoetuksen”. Sitten hän heitti tekeleen tuleen. Joidenkuiden viikkojen kuluttua roivasti Nyholmille tuli ilmoitus, jossa hänelle määrättiin puolen vuoden virkavapaus.

Nyholmin värikyvyys periytyi ainakin pojanpojalle, Kaipaisen entiselle opettajalle Helsingin yliopiston farmakologian professori Yrjö Airilalle ja tämän serkulle pastori Mikko Airilalle, joka toimi merimiespappina Lontoossa ensimmäisen maailmansodan aikana pastori Valtarin jälkeen. Valtari oli kuluttanut varoja niin

paljon, että ”missuuna” kamppaili jatkuvissa vaikeuksissa. Mikko Airila yritti niitä korjailla, ja Kaipaisen tiedossa oli, että pahimman hädän hetkellä käännettiin usein farmakologian professorin puoleen, joka avusti kykyjensä mukaan.

Kerran professori ei ollut juuri paikalla, jolloin vahtimestari pyysi Mikko Airilaa odottamaan hetken professori Yrjö Airilaa. ”Herra on ystävällinen ja odottaa hetkisen”. Silloin Mikko Airila osoitti sormellaan ylös kattoon ja sanoi vahvasti korostetulla vakavalla äänellä: ”On vain yksi Herra ja Hän on tuolla”.

Mikko Airila toimi sittemmin mustalaislähetyksen pappina ja vaatimattoman elintapansa johdosta nimityksen Suomen Fransiskus. Merikarviallakin hänet muistetaan siitä, kun hän polkupyörällä ajoi pitäjältä toiseen jaloissaan kapeat housut, joissa säären ympärille oli pujotettu metallirengas, joka esti housun lahkeiden joutumasta ketjuihin. Tuolloin hän lukeutui Axel Skutnabbin perustamaan evankeliseen herätysliikkeeseen. Tuolloin hän usein asui maanviljelijä J.O. Rikalaisen kotona Alakylän Brandissa.

Vuonna 2004 kirjailija, professori Arvo Salo sai valmiiksi puhelauluoopperansa ”Matilda ja Nikolai”. Oopperan ensi-ilta oli Porissa Promenadikeskuksessa 22.10.2004 ja sitä esitettiin seitsemän kertaa, viimeksi 11.12.2004. Oopperan libreton oli kirjoittanut Arvo Salo ja oopperan oli säveltänyt Ilkka Kuusisto. Esityksen ohjasi Jussi Tapola.

Oopperan Matildan pääroolin lauloi sopraano Johanna Bister, jonka sukujuuret johtavat Merikarvialle. Johannan äiti Irene Bister on syntyperäinen riispyyläinen. Äidin vanhemmilla Anton ja Hilda Kotirannalla oli kauppa Rantatien varrella. Johanna Bisterin isä oli kanttori ja Johanna itse on sekä näyttelijä että laulaja. Hän on toiminut freelance-oopperalaulajana vuodesta 1988 lähtien.

Matilda ja Nikolai-ooppera tehtiin harrastajien ja ammattilaisten yhteistyönä, jossa olivat mukana Porin Ooppera ry, Pori Sinfonietta ja Palmgren-konservatorio.

Merikarvian kirkkoherra Hemanian esitti Jukka Romu, Bobrikoffin roolissa oli Lassi Virtanen, maaherra von Kraemerina oli Esa Ahonen ja leskikeisarinna Maria Feodorovnan osassa oli Ulla Raiskio.

Oopperan lähtökohtana on suuri isänmaallinen innostus, joka syntyi venäläisten ryhtyessä kirstämään otettaan Suomesta ja heikentää Suomen itsehallintoa. Uusi kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikoff loi lyhyessä ajassa tehokkaan santarmikoneiston ja murensi Suomen itsehallintoa ohjenuoranaan helmikuussa 1899 annettu keisarillinen julistus. Tämän helmikuun manifestin sisältö oli pelkistettynä se, että ns. yleisvaltakunnalliset lait korotettiin Suomen omien jo Ruotsin vallan ajoilta periytyvien lakien yläpuolelle. Manifesti aiheutti valtavan vastareaktion. Muutamassa viikossa suomalaiset saivat kokoon ns. Suuren adressin, jossa vedottiin Venäjän keisariin Suomen oikeuksien puolesta.

Matilda Roslin-Kalliola oli, kuten edellä jo on selvinnyt yksi adressin kokoonpanijoista.

Oopperan 12- kohtauksisen oopperan kantaesitys sai raikuvat aplodit. Paikalla olivat sekä kirjailija Arvo Salo että säveltäjä Ilkka Kuusisto. Teos nosti vahvan naisen Matildan ansaitusti parrasvaloihin ajalta, jolloin miehen ja naisen tasa-arvo ei ollut vielä sellainen kuin tänä päivänä.

Suomen kulttuurirahaston Satakunnan rahasto myönsi 4.500 euroa Porin Ooppera ry:lle Matilda ja Nikolai-oopperasta.

Matilda Roslin-Kalliola kuului kasvatukseltaan vanhempaan historiallis-isänmaallisen kirjallisuuden aikakauteen, jonka 1880-luvun realismi lopetti, mutta huomattava osa hänen tuotannostaan kuuluu viime

mainittua jyrkemmän todellisuudenkuvauksen piiriin. Matildan mökki on yhä tallella yhtenä harvoista suomalaisista kirjailijakodeista. Syksyllä 1907 Matilda vuorautti rakennuksen ja rakennutti taloonsa verannan, jota kesäisin saattoi käyttää vastaanottohuoneena.

Anna Rogel

Rogelin sukuseuran laatima muistotaulu on kirkon etelänpuolen seinustan lähellä.

Anna Rogell haudattiin vanhalle hautausmaalle, mutta hänen hautansa jäi nykyisen kirkkorakennuksen alle, sakariston alle, lähelle sitä kohtaan, jossa muistomerkki nyt on.

Rogelin sukuseura laittoi muistotaulu vanhalle hautausmaalle muistuttamaan Anna Mikontytär Rogelin (4.12.1751-1784) muistoa. Anna Rogel oli unissasaarnaaja, joka Merikarvialla Alakylässä kodissaan esitti hurmoksellista unissasaarnaamista. Anna oli nuoruudestaan lähtien hiljainen ja vakavamielinen. Vuonna 1770 Anna vilustui joutuessaan nukkumaan kylmään luhtiin toukokuun alkupäivinä. Hän menetti puhekykynsä ja kaikki odottivat hänen kuolevan. Toisena joulupäivänä 19-vuotias Anna alkoi yllättäen saarnata. Hän puhui yhteen menoon lähes 4 tuntia. Tuosta päivästä lähtien hän piti saarnoja ja lauloi omatekoisia virsiä. Puhuessaan Anna oli jäykkä kuin kuollut, vain suu ja olkapäät liikkuvat. Annan saarnat vaikuttivat voimakkaasti kuulijoihin.

Anna Rogelin muistomerkki Alakylässä

Anna Rogelin maine kiiri laajalle Satakuntaan ja Pohjanmaalle asti. Parhaimmillaan häntä oli kuulemassa jopa toista tuhatta ihmistä. Anna oli voimallinen julistaja.

Annan terveys ei elpynyt lääkehoidosta huolimatta, ei silloinkaan kun hänet kuljetettiin Vaasaan ja Ruotsin puolelle Uumajaan.

Anna Rogelia vastaan ei koskaan ryhdytty vastatoimenpiteisiin. Päinvastoin Merikarvian kirkkoherra rovasti Anders Eneberg suvaitsi Annan julistuksen, sillä Anna sai monet synnin suruttomuudesta heräämään.

Anna Rogelin julistus sisälsi puhetta raamatusta, Jumalan rakkaudesta ja armosta, synnin vihaamisesta, Kristuksen kärsimisestä, kuolemasta, ylösnousemisesta, uskon vanhurskauttamisesta ym. Annalla oli myös profeetallisia lahjoja.

Anna Rogelin aikana Merikarvia oli täysin kaksikielinen ja hän hallitsi molemmat kielet. Anna ehti saarnata 14 vuotta.

Anna Rogel kuoli 5.7.1784. Hänen muistopatsaassa on valitettava virhe kuolinpäivän kohdalla. Virhe pitäisi korjata ensi tilassa.

Anna Rogelin muistoa kunnioittamaan hänen kotitalonsa paikalle vuonna 1870 pystytettiin patsas. Tällöin tuli kuluneeksi 100 vuotta hänen ensimmäisestä saarnastaan. Hänen saarnansa olivat aitoa kristillisyyttä, joka sai ilmeisesti alkunsa ahkerasta kirkossakäynnistä ja omakohtaisesta uskonnollisuudesta. Hän edusti oman aikansa 1700-luvun hengellisyyttä parhaimmillaan.

Opettaja Ines Tommila oli Ollinmäen valtiatar

Tommi-tädin hauta ja reliefi on Merikarvian vanhalla hautausmaalla

Ines Tommila oppilaiden kanssa Sataman kansakoulussa kotitaloustummilla

Merikarvian kunnan Alakylän kansakoulun johtokunta valitsi 31.5.1921 Ines Charlotta Tommilan Alakylän kansakoulun apuopettajaksi 2-vuoden koetusajalla. Samassa kokouksessa koulun johtokunta antoi virkavahvistuskirjeen opettaja Arvo Santavuorelle. Alakylän kansakoulun johtokunta laati tässä

valintakokouksessaan luettelon kouluun tulevista oppilaista: Koulu on 4-osastoinen ja koulupiirissä on 10 - 14 -vuotiaita lapsia yhteensä 134. Johtokunnassa keskusteltiin, miten koulua olisi laajennettava, kun koulussa on nyt 80 oppilasta. Olisiko jo syytä olla 3-opettajainen koulu? Velvoitettiin opettajat Aapo Santavuori ja Ines Tommila hankkimaan piirustukset lisärakennusta varten. Johtokunta 12.12.1922 laati talousarvion vuodelle 1923, jossa se ehdotti 65.000 markkaa koulun lisärakennusta varten. Alakylän kansakoulun johtokunta valitsi 23.1.1923 puheenjohtajakseen Alma Rosnell-Juholan, varapuheenjohtajakseen A. Malmilan, taloudenhoitajaksi F.V. Haanpään ja kirjuriksi A. Santavuoren. Samalla johtokunta esitti valtuustolle, että Alakylän kansakoulun lisärakennus otettaisiin heti käsittelyyn tositeoin. Lisärakennuksen tuli olla valmis syyskuussa 1923. Sitä varten oli jo myönnetty 35.000 mk ja nyt pyydettiin 65.000 mk. Johtokunnassa päätettiin 9.8.1923 koulun pihalle pystyttää punnerruspuu ja potkupalloportit - mielestäni hauskaesti urheilutelineet ilmaistu. Opettajalle annettiin oikeus tilata kaunistuskasveja koulupihalle. Päätettiin asettaa ulkolamppu koulun nurkalle tienpuolelle noin metrinpituisella rautaisella kaarivarrella ja katkaisijalla varustettuna. Johtokunta antoi 27.8.1923 myöhäisen kesän vuoksi sadonkorjuun viivästymisen vuoksi 3. ja 4. osaston oppilaille 2 viikon kestävän loman kiireelliseen sadonkorjuuseen avuksi kotiin.

Mutta palaan pääaiheeseen: Opettaja Ines Tommilalle annettiin vahvistuskirja Alakylän kansakoulun virkaansa ajan tavan mukaisesti vuonna 1923. Opettaja Tommila pyysi hänelle kuuluvan kunnanpalkan 12 hl rukiita viljassa eikä rahassa, johon suostuttiin. Alakylän kansakoulun johtokunta totesi koulussa olevan sekä poikia että tyttöjä yli 30 oppilasta, joten käsityötunnit päätettiin aloittaa kahdessa vuorossa. Opettajan huoneistoasiassa kyseltiin 26.8.1924 Alakylästä vapaita huoneistoja. Todettiin, että ainoa vapaa huoneisto oli Mäenpään torpan huoneet kilometrin päässä koululta. Huoneiston omisti A. Malmila. Hän tarjosi ne koulun käyttöön. Johtokunta totesi 14.10.1924, että 6.10.1924 tapahtuneessa oppilasten ja koulun opettajattaren Ines Tommilan siirrossa Sataman koululle Alakylän koulu jäi ilman tyttöjen käsitöiden opettajaa. Valittiin rouva Sandra Santavuori käsityön opettajaksi. Koululle päätettiin tilata 50 litran vetoinen tuhkasäiliö. Poikaoppilaille, joita oli liki 30, hankittiin lisää käsityökalustoa, joita oli aiemmin olemassa vain 12 oppilaalle. Vaateavustusta jaettiin 18.11.1924 30 oppilaalle. Alakylän kansakoulun johtokunta keskusteli 12.2.1925 siitä koulun opettajattaren virasta, jonka haltija Ines Tommila oli syksystä asti toiminut Sataman koulussa. Pitäisikö tuo virka lakkauttaa?

Sataman kansakoulu juhli 30-vuotista toimintaansa 28.11.1954. Tilaisuus aloitettiin virrellä 403. Koulun johtokunnan puheenjohtaja Toivo Kuusinen lausui kaikki tervetulleiksi juhlaan. Erityisesti Kuusinen kiitti koulun opettajaa Ines Tommilaa hänen lahjoittamastaan marmorisesta sankaritaululaatasta. Tänäpäin tämä sankaritaulu on Ahlströmin keskuskoulun auditoriossa. Koulun V-VI luokkien oppilaat esittivät opettaja Jussi Pitkärannan johdolla kuorolausuntaa ja laulua. Oppilas Lahja Salmi lausui ja V lk:n pojat lauloivat. Pirjo Källi ja Paula Sevon lausuiivat ja Jukka Vuori esitti trumpetin soittoa. Hanna Alho esitti koulun historiikin. Hän kertoi koulun tulleen maksamaan 420.867 mk. Koulun ensimmäisinä opettajina toimivat Ilmari Hirvonen, Ines Tommila ja Hanna Norrgård, jonka isä oli riispyyläinen maakauppias W.E. Norrgård. Minun aikani merikarvialaiset muistavat Hannan syntymäkodin olleen metsänhoitaja Lars Ingströmin kotitalo. Sataman kansakoulussa oli ensimmäisten 30 vuoden aikana ollut yli 800 oppilasta, joista 334 on saanut päästötodistuksen. Koulusta on siirtynyt runsaasti oppilaita yhteiskouluun lisäoppia saamaan. Taloustirehtööri J.O. Rikalainen, Brandin isäntä kertoi ja luovutti koulun rakennushistoriikin koulunarkistoon. Merikarvian kunnan Sataman kansakoulun historiasta selviää, että opettaja Ines Tommila, joka tunnettiin paikkakunnalla Tommi tätinä, oli Sataman kansakoulun todellinen opettajapersoonallisuus. Opettaja Ines Tommila asui eläkepäivinä omistamassaan komeassa Ollinmäen punaisessa talossaan. Tähän pitkäaikaiseen Sataman kansakoulun opettajaan myös sataman kansakoulussa opettajana ollut Jussi

Pitkäranta tutustui, kun Ines Tommila tuli Jussin luo pyytämään, että Jussi tekisi oppilaiden kanssa hänelle linnunpönttöjä Ollinmäen tontin puihin laitettavaksi. Linnunpöntöt tehtiin ja Jussi kertoi koulun naapurissa asuvalle Hanna Alholle, joka oli Ines Tommilan hyvä ystävä, että he lähtevät viemään Ollinmäkeen linnunpönttöjä. Tommila ei ollut paikalla, mutta linnunpöntöt laitettiin Ollinmäen koivuihin. Tommilassa oli tapana pitää juhlia ja usein vieraana olivat myös kansakoulutarkastaja Vainio ja Hanna Alho. Ines Tommila ehti moittia Pitkärantaa, kun hän ei ollut koulun oppilaiden kanssa tuonut lupaamiaan linnunpönttöjä. Hanna Alho tähän totesi, että koulun oppilaat ovat kyllä jo tuoneet linnunpöntöt Ollinmäkeen. Tommila ei ollut huomannut katsoa puihin ja joutui sitten, tosin mielellään pyytämään anteeksi Jussilta turhia moitteitaan.

Ines Tommila lahjoitti, kuten jo mainitsin Sataman kansakoulun seinälle marmorisen sankaritaulun, jossa olivat niiden Sataman kansakoulun entisten oppilaiden nimet, jotka olivat kaatuneet sodissamme. Sankaritaulun paljastuspuheen suoritti kirkkoherra Teuvo Innola. Jussi Pitkäranta oppilaineen järjesti tähän tilaisuuteen harrasta ohjelmaa. Sankaritaulu on nykyisin hyvässä tallessa Ylikylä-Ahlströmin, nykyisin Ahlströmin koulun ullakolla ja nyt jo auditorion seinällä upeassa paikassa. Opettaja Tommila lahjoitti testamentissaan Ollinmäen lasten kesäsiirtolatoimintaa varten Mannerheimin Lastensuojeluliitolle, joka myi sen Laestadiolaisyhdistykselle, jonka omistuksessa se nykyisin on. Näyttää siltä, että Ollinmäen alue saa vuoden 2018 aikana uutta ilmettä hienon seurakuntatalon valmistuttua alueelle laestadiolaisten pyhäköksi.

Tommi täti oli monessa suhteessa edelläkävijä. Niinpä Sataman kansakoulun ruoka oli maittavaa ja ruokailu tapahtui hyvässä järjestyksessä ala-aulassa. Joskus oikein kilpailtiin siitä, kuka santsaa useamman annoksen. Merikarvian kansakouluista juuri Sataman koulussa aloitettiin ensimmäisenä koulukeittiö eli kansakouluruokailu 2.3.1925. Luulenpa että siihen Tommi-tädin lisäksi oli kantavana voimana kunnallisissa lautakunnissa ansiokkaasti toiminut ja aivan koulun vieressä asunut Hanna Alho. Koulun keittäjät tekivät työnsä hyvin. Koulunkeittäjinä olivat mm. Selma Merilahti, Helmi Laakso, Emilia Mäkinen sekä Suoma Kuusinen.

Ansoistaan Tommi tädille Marttaliitto myönsi hänelle kultaisen ansiomerkkinsä joulukuussa 1925.

Kansakoulunopettaja Ines Tommilan aloitteesta ryhdyttiin puuhaamaan kansankirjailija Matilda Roslin-Kalliolan hautapatsasreliefiä. Paljastustilaisuus piti olla 1.7.1951 kello 14, mutta se siirtyi. Reliefi paljastettiin sitten 8.7.1951 kirkonmenojen jälkeen. Paljastuspuheen esitti rehtori Leila Säynäjarvi. Merikarvian Mieslaulajat esiintyivät tässä kotiseutujuhlassa. Suomen lippu, nuorten ylioppilaiden Disa Lindströmin, sittemmin Myntti ja Arvo Salon kannattamana asettui kunniavartioon patsaan taa. Torvisoittokunta Aarne Uusitalon johdolla viritti Suomen laulun. Puheessaan rehtori Leila Säynäjarvi totesi, että paikkakunnalla on virinnyt kotiseutuharrastus, joka ei vielä ole oikein saanut ilmaa alleen. Kotiseutumuseo on suunnitteilla ja siksi tulee vanha viljamakasiinirakennus - tänäänkin totean varsinaisen kotiseutumuseon olevan vielä vähän hakusessa! Nyt paljastetulla pronssisella korkokuvalla Matilda Roslin-Kalliolasta on tärkeä merkitys, ei vain merikarvialaisille vaan laajemmaltikin maamme kirjallisuuden historiassa. Noin pari vuotta sitten rouva Ines Tommila oli keksinyt tämän jalon aatteen. Korkokuvan on laatinut helsinkiläinen kuvanveistäjä Elsa Mäkelä. Kansannainen huivi päässä kuvaa hyvin Matilda, jonka kirjallinen työ keskittyy hänen vanhalle iälleen. Reliefi luovutettiin seurakunnan huostaan. Seurakunnan puolesta sen vastaanotti pastori Leevi Vihervaara. Tuomiorovasti Aapo Santavuori piti puheen, jossa hän lausui Matilda Roslin-Kalliolan omin sanoin: ”Jumala ja Isänmaa, siinä ne kaksi soihduta, jotka ovat valaisseet pitkää ja usein vaivalloista elämänpolkuani. Onhan se itse ulottunut melkein vuosisadan päästä päähän -

ihmeellisimmän vuosisadan isänmaani historiassa - ja sukumuistot samoin kuin tulevaisuuden näyt ovat sille varanneet tilaa kauas aikojen taakse...”

Ines Tommila, os. Dunderberg, opettaja ja insinöörin rouva täytti 75 vuotta 12.5.1950. Ines Tommila oli syntynyt Tampereella, jossa hän kävi Tampereen Suomalaisen tyttökoulun. Helsingin Suomalaisen Jatko-opiston käytyään hän toimi Tampereella useita vuosia opettajana Tampereen ruotsinkielisessä yhteiskoulussa ja suomalaisessa tyttökoulussa. Hän avioitui vuonna 1906 insinööri Arvi Tommilan kanssa ja seurasi miestänsä Bakuun, jossa hän toimi voimistelunopettajana. Tommilat asettuivat pian ensimmäisen maailmansodan jälkeen asumaan miehen syntymäkuntaan Merikarvialle ja Ollinmäkeen. Mieheensä kuoleman jälkeen Tommila suoritti Rauman seminaarissa opettajantutkinnon vuonna 1920 ja hän sai ensimmäisen toimipaikan Alakylän kansakoulusta. Vuodesta 1924 lähtien Tommila toimi Sataman kansakoulussa, jonka johtajaopettajana hän oli vuodesta 1935 alkaen. Vuonna 1945 Tommila siirtyi eläkkeelle 70 vuotta täytettyään. Hän oli erinomainen opettaja ja kasvattaja. Erityisesti liikuntakasvatus ja kouluhygieniat olivat sydäntä lähellä. Hän hoiti myös kunnallisia ja muitakin luottamustoimia. Monia sanomalehtiä hän avusti. Tommila oli Merikarvian Marttayhdistystä perustamassa ja toimi sen puheenjohtajana useita vuosia. Marttayhdistys palkitsi hänet kultaisella ansiomerkillä. Tommi tati keräsi kotiseutumuseota varten esineitä: **Merikarvian Kotiseutuyhdistys** oli hänen sydäntään lähellä. Kirjailija Roslin-Kalliolan koti oli hänelle tärkeä. Hän lahjoitti sinne muun muassa kirjailijan irtaimiston, joka oli tullut hänen omistukseensa. Merikarvian Nuorisoseuran Sekakuoron lippuajatus on samoin Tommilan aivoituksia. Tommila kuului kaatuneiden hautausmaahan merkkitoimikuntaan, joka vuonna 1949 alkoi kerätä varoja sitä varten. Tommilan kanssa asiaa puuhaili J.H. Mäkipuro, Viljo Yli-Kerttula, Reino Salo. Kosti Kouhi, Aino Varkama ja V.E. Raitala. Useita kunnallisia luottamustoimia Tommilalla myös oli: hän kuului valtuustoon, verotuslautakuntaan, kotiseutulausakuntaan, raattiuslautakuntaan, kirkkovaltuustoon, toimi köyhäinhoitolautakunnan varapuheenjohtajana, sairaalan rakennuskomitean jäsenenä ja johtokunnan puheenjohtajana, Merikarvian Vapaan huollon puheenjohtajana jne.

Merikarvian kotiseutuyhdistyksen syntysanat ovat rouva Tommilan lausumat ja hän on innokkaasti puuhannut paikkakunnalle kotiseutumuseota, jonka sijoituspaikaksi on hänen toimillaan luovutettu vanha pitäjämakasiini, jonne hän on kerännyt runsaasti vanhoja esineitä, jotka liittyvät Merikarvian vaiheisiin. Merikarvian Nuorisoseuran Sekakuoron lippu on myös Tommilan ajatuksesta ja toimin valmistettu. Erityisen lähellä Tommilan sydäntä ovat olleet Merikarvian lapset, joille hän on tarmokkaalla ja uhrautuvalla työllä Vappukukkien myynnistä kertyneillä rahoilla perustanut Lasten Paras rahaston. Sen varat joutuivat lopulta paikkakunnan partiotyön hyväksi. Tommila on enteellisesti syntynyt 12.5 eli Snellmanin päivänä.

Kansakoulunopettaja Ines Tommila, Tommi tati

Alakylän kansakoulun johtokunta valitsi 23.1.1923 puheenjohtajakseen Alma Rosnell-Juholan, varapuheenjohtajakseen A. Malmilan, taloudenhoitajaksi F.V. Haanpään ja kirjuriksi A. Santavuoren. Samalla johtokunta esitti valtuustolle, että **Alakylän kansakoulun lisärakennus otettaisiin heti käsittelyyn tositeoin**. Lisärakennus tulee olla valmis syyskuussa 1923. Sitä varten oli jo myönnetty 35.000 mk ja nyt pyydettiin 65.000 mk. Johtokunnassa päätettiin 9.8.1923 koulun pihalle pystyttää punnerruspuu ja potkupalloportit. Opettajalle annettiin oikeus tilata kaunistuskasveja koulupihalle. Päätettiin asettaa ulkolamppu koulun nurkalle tienpuolelle noin metrin pituisella rautaisella kaarivarrella ja katkaisijalla varustettuna. Johtokunta antoi 27.8.1923 myöhäisen kesän vuoksi sadonkorjuun viivästymisen vuoksi 3. ja 4. osaston oppilaille 2 viikon kestävän loman kiireelliseen sadonkorjuuseen avuksi kotiin.

Opettaja Ines Tommilalle annettiin vahvistuskirja Alakylän kansakoulun virkaansa 17.9. -31.9.1923.

Alakylän kansakoulun johtokunta laati talousarvion vuodelle 1924, joka päättyi 201.000 mk. Se sisälsi koulurakennukseen 150.000 markan määrärahan. Opettaja Tommila pyysi hänelle kuuluvan kunnanpalkan 12 hl rukiita viljassa eikä rahassa, johon suostuttiin.

Alakylän kansakoulun johtokunta totesi koulussa olevan sekä poikia että tyttöjä yli 30 oppilasta, joten käsityötunnit päätettiin aloittaa kahdessa vuorossa. Opettajan huoneistoasiassa kyseltiin 26.8.1924 Alakylästä vapaita huoneistoja. Todettiin, että ainoa vapaa huoneisto oli Mäenpään torpan huoneet kilometrin päässä koululta. Huoneiston omistaa A. Malmila. Hän tarjosi ne koulun käyttöön. Johtokunta totesi 14.10.1924, että **6.10.1924 tapahtuneessa oppilasten ja koulun opettajattaren Ines Tommilan siirrossa Sataman koululle** Alakylän koulu jäi ilman tyttöjen käsitöiden opettajaa. Valittiin rouva Sandra Santavuori käsityön opettajaksi. Koululle päätettiin tilata 50 litran vetoinen tuhkasäiliö. Poikaoppilaille, joita on liki 30, hankittiin lisää käsityökalustoa, joita oli aiemmin olemassa vain 12 oppilaalle. Vaateavustusta jaettiin 18.11.1924 30 oppilaalle.

Alakylän kansakoulun johtokunta keskusteli 12.2.1925 siitä koulun opettajattaren virasta, jonka haltija Ines Tommila on syksystä asti toiminut Sataman koulussa. Pitäisikö tuo virka lakkauttaa?

Merikarvian kunnan Sataman kansakoulun historiasta selviää, että opettaja Ines Tommila, joka tunnettiin paikkakunnalla Tommi tätinä, oli Sataman kansakoulun todellinen opettajapersoona.

Opettaja Ines Tommila asui eläkepäivinään omistamassaan komeassa Ollinmäen punaisessa talossaan. Tähän persoonalliseen pitkäaikaiseen Sataman kansakoulun opettajaan myös sataman kansakoulussa opettajana ollut Jussi Pitkäranta tutustui, kun Ines Tommila tuli Jussin luo pyytämään, että Jussi tekisi oppilaiden kanssa hänelle linnunpönttöjä Ollinmäen tontin puihin laitettavaksi. Linnunpöntöt tehtiin ja Jussi kertoi koulun naapurissa asuvalle Hanna Alholle, joka oli Ines Tommilan hyvä ystävä, että he lähtevät viemään Ollinmäkeen linnunpönttöjä. Tommila ei ollut paikalla, mutta linnunpöntöt laitettiin Ollinmäen koivuihin. Tommilassa oli tapana pitää juhlia ja usein vieraana olivat myös kansakoulutarkastaja Vainio ja Hanna Alho. Ines Tommila ehti moittia Pitkärantaa, kun hän ei ollut koulun oppilaiden kanssa tuonut lupaamiaan linnunpönttöjä. Hanna Alho tähän totesi, että koulun oppilaat ovat kyllä jo tuoneet linnunpöntöt Ollinmäkeen. Tommila ei ollut huomannut katsoa puihin ja joutui sitten, tosin mielellään pyytämään anteeksi Jussilta turhia moitteitaan.

Ines Tommila lahjoitti Sataman kansakoulun seinälle marmorisen sankaritaulun, jossa olivat niiden Sataman kansakoulun entisten oppilaiden nimet, jotka olivat kaatuneet sodissamme. Sankaritaulun paljastuspuheen suoritti kirkkoherra Teuvo Innola. Jussi Pitkäranta oppilaineen järjesti tähän tilaisuuteen harrasta ohjelmaa. Sankaritaulu on nykyisin hyvässä tallessa Ylikylä-Ahlströmin, nykyisin Ahlströmin koulun ullakolla.

Opettaja Tommila lahjoitti testamentissaan Ollinmäen lasten kesäsiirtolatoimintaa varten. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Merikarvian osasto myi sen Laestadiolaisyhdistykselle, jonka omistuksessa se nykyisin on.

Tommi täti oli edelläkävijä...

Sataman kansakoulun ruoka oli maittavaa ja ruokailu tapahtui hyvässä järjestyksessä ala-aulassa. Joskus oikein kilpailtiin siitä, kuka santsaa useamman annoksen. Merikarvian kansakouluista juuri Sataman koulussa aloitettiin ensimmäisenä koulukeittiö eli kansakouluruokailu 2.3.1925. Luulenpa että siihen Tommi-tädin lisäksi oli kantavana voimana kunnallisissa lautakunnissa ansiokkaasti toiminut ja aivan koulun

vieressä asunut Hanna Alho. Koulun keittäjät tekivät työnsä hyvin. Koulunkeittäjinä olivat mm Selma Merilahti, Helmi Laakso, Emilia Mäkinen sekä Suoma Kuusinen.

Yhteinen hautamuistomerkki ... Keräys alkoi 1949. Valittiin kaatuneiden muistotoimikunta: J.H. Mäkipuro, Viljo Yli-Kerttula, Reino Salo, Kosti Kouhi, Ines Tommila, Aino Varkama ja V.E. Raitala.

Matilda Roslin-Kalliolan hautapatsasreliefin paljastustilaisuus piti olla 1.7.1951 kello 14, mutta se siirtyi. Reliefi paljastettiin sitten 8.7.1951 kirkonmenojen jälkeen. Paljastuspuheen esitti Merikarvian yhteiskoulun rehtori Leila Säynäjäjärvi. Merikarvian Mieslaulajat esiintyivät tässä kotiseutujuhlassa. Suomen lippu, nuorten ylioppilaiden Disa Lindströmin ja Arvo Salon kannattamana asettui kunniavartioon patsaan taakse. Torvisoittokunta Aarne Uusitalon johdolla viritti Suomen laulun. Puheessaan rehtori Leila Säynäjäjärvi totesi, että paikkakunnalla on virinnyt kotiseutuharrastus, joka ei vielä ole oikein saanut ilmaa alleen. Kotiseutumuseo on suunnitteilla ja siksi tulee vanha viljamakasiinirakennus. Tilaisuudessa paljastetulla pronssisella korkokuvalla Matilda Roslin-Kalliolasta on tärkeä merkitys, ei vain merikarvialaisille vaan laajemmaltikin maamme kirjallisuuden historiassa. Noin pari vuotta sitten rouva Ines Tommila oli keksinyt tämän jalon aatteen. Korkokuvan on laatinut helsinkiläinen kuvanveistäjä Elsa Mäkelä. Kansannainen huivi päässä kuvaa hyvin Matilda, jonka kirjallinen työ keskittyy hänen vanhalle iälleen. Reliefi luovutettiin seurakunnan huostaan. Seurakunnan puolesta sen vastaanotti pastori Leevi Vihervaara. Tuomiorovasti A. Santavuori piti puheen, jossa hän lausui Matilda Roslin-Kalliolan omin sanoin: ”Jumala ja Isänmaa, siinä ne kaksi soihtua, jotka ovat valaisseet pitkää ja usein vaivalloista elämänpolkuani. Onhan se itse ulottunut melkein vuosisadan päästä päähän - ihmeellisimmän vuosisadan isänmaani historiassa - ja sukumuistot samoin kuin tulevaisuudennäyt ovat sille varanneet tilaa kauas aikojen taakse, joten...”

Sataman kansakoulu on 30-vuotias.

Sataman kansakoulun vuosijuhlaa vietettiin 28.11.1954. Tilaisuus aloitettiin virrellä 403. Koulun johtokunnan puheenjohtaja Toivo Kuusinen lausui kaikki tervetulleiksi juhlaan. Erityisesti Kuusinen kiitti koulun opettajaa Ines Tommila hänen lahjoittamastaan marmorisesta sankaritaululaatasta. Koulun V-VI luokkien oppilaat esittivät opettaja Jussi Pitkärannan johdolla kuorolausuntaa ja laulua. Oppilas Lahja Salmi lausui, V luokan pojat lauloivat. Pirjo Källi ja Paula Sevon lausuivat ja Jukka Vuori esitti trumpetin soittoa. Hanna Alho esitti koulun historiikin. Hän kertoi mm. koulun tulleen maksamaan 420.867 mk. Koulun ensimmäisinä opettajina toimivat Ilmari Hirvonen, Ines Tommila ja Hanna Norrgård. Koulukeittola aloitettiin ensimmäisenä kouluna Merikarvialla vuonna 1925. Koulussa oli ensimmäisten 30 vuoden aikana ollut 865 oppilasta, joista 334 on saanut päästötodistuksen. Koulusta on siirtynyt runsaasti oppilaita yhteiskouluun. Johtokunta oli kokoontunut 30 vuoden aikana kaikkiaan 253 kokoukseen. Taloustirehtööri J.O. Rikalainen kertoi ja luovutti koulun rakennushistoriikin koulunarkistoon.

Ines Tommila täytti 75 v, juttu Merikarvian Kunnallilehdessä

12.5.1950 täytti kansakoulunopettaja, insinöörin rouva Ines Tommila os. Dunderberg , 75-vuotta. Tommila oli syntynyt Tampereella. Hän toimi Tampereella useita vuosia opettajana Tampereen ruotsinkielisessä yhteiskoulussa ja suomalaisessa tyttökoulussa. Ines Tommila avioitui vuonna 1906 insinööri Arvi Tommilan kanssa ja seurasi miestänsä Bakuun, jossa Ines Tommila toimi voimistelunopettajana. Tommilat asettuivat pian ensimmäisen maailmansodan jälkeen asumaan miehen syntymäkuntaan Merikarvialle ja Ollinmäkeen. Mieheensä kuoleman jälkeen Tommila suoritti Rauman seminaarissa opettajantutkinnon vuonna 1920 ja hän sai ensimmäisen toimipaikan Alakylän kansakoulusta. Vuodesta 1924 lähtien Tommila toimi Sataman kansakoulussa, jonka johtajaopettajana hän oli vuodesta 1935 alkaen. Vuonna 1945 Tommila siirtyi

eläkkeelle 70 v. täytettyään. Hän oli erinomainen opettaja ja kasvattaja. Erityisesti liikuntakasvatus ja kouluhygieniat olivat hänen sydäntään lähellä. Hän hoiti myös kunnallisia ja muitakin luottamustoimia. Monia sanomalehtiä hän avusti kirjoituksillaan. Tommila oli Merikarvian Marttayhdistystä perustamassa ja toimi sen puheenjohtajana useita vuosia. Hän keräsi kotiseutumuseota varten esineitä: Merikarvian Kotiseutuyhdistys oli erityisesti hänen sydäntään lähellä. Kirjailija Roslin-Kalliolan koti oli hänelle rakas paikka. Hän lahjoitti sinne mm. kirjailijan irtaimiston, jonka hän omisti. Merikarvian Nuorisoseuran Sekakuoron lippuajatus on peräisin Ines Tommilasta.

Marttaliitto on myöntänyt opettaja rouva Ines Tommilalle kultaisen ansiomerkin joulukuussa 1955.

Ines Tommila täytti 80 –vuotta, juttu paikallislehdessä

Ines Tommila täytti 18.5.1955 80 vuotta. Opettaja, insinöörin rouva os. Dunderberg. Hän oli syntynyt Tampereella. Tampereen Suomalaisen Tyttökoulun ja Helsingin Suomalaisen Jatko-opiston käytyään hän toimi useita vuosia opettajana Tampereen ruotsalaisessa Yhteiskoulussa ja suomalaisessa tyttökoulussa. Vuonna 1906 hän solmi avioliiton insinööri Arvi Tommilan kanssa ja seurasi miestänsä Bakuun, jossa hän toimi voimistelunopettajaa tyttö- ja poikakymnaasissa.

Maakauppias J.W. Norrgårdin hauta on Vanhalla hautausmaalla

Maakauppias J.W. Norrgård, Impivaaran Herra omisti mm. Aleksis Kivi- nimisen aluksen, jonka pienoismalli on sijoitettu Merikarvian kirjastoon. Alus purjehti Merikarvialla 1800-luvun loppupuolella ja vielä 1900 luvun alussakin. Pienoismallin on tehnyt nykyinen kesämerikarvialainen ja vammalalainen Esa Alho.

J.W. Norrgård tunnettiin Merikarvialla Impivaaran Herrana. Maakauppias J.W. Norrgård, Impivaaran Herra omisti mm. Aleksis Kivi- nimisen aluksen, jonka pienoismalli on sijoitettu Merikarvian kirjastoon. Alus purjehti Merikarvialla 1800-luvun loppupuolella ja vielä 1900 luvun alussakin. Pienoismallin on tehnyt nykyinen kesämerikarvialainen ja vammalalainen Esa Alho.

Merikarvian pisimmän miehen Väinö Myllyrinnen äidin hauta on vanhalla hautausmaalla

Lauri Hakosalo on kirjoittanut hyvin perusteellisen elämänkuvauksen seuramme verkkosivuille Väinö Myllyrinnestä.

Kuvassa Väinö Myllyrinne on Merikarvialla. Kuvan miehet ovat reilusti yli 175 cm pituisia ja Väinö 248 cm.

Väinö Johannes Myllyrinne syntyi Helsingissä 27.2.1909. Väinö kuoli 13.4.1963 Helsingissä Meilahden sädehoitoklinikalla, mutta hän oli tuolloin kirjoilla Järvenpäässä, jonne hänet on haudattu 28.4.1963. Järvenpään taidemuseossa on tallessa Myllyrinnettä kuvaava Järvenpää-seuran omistama vahanukke, joka saatiin lainaksi Merikarvialle Myllyrinteen näyttelyyn. Merikarvia-seura sai tämän vahanuken Merikarvian kirjastoon näytille 13.4. -31.7.2013 väliseksi ajaksi. Vahanuken päällä oleva puku on varta vasten tehty tätä nukkea varten. Alkuperäinen puku on olemassa mitä ilmeisimmin Järvenpään taidemuseossa. Väinö Myllyrinteen vanhemmat asuivat Kankaanpäässä ns. Kuninkaanlähteen läheisyydessä. Väinön isoisä Manasse Matinpoika Myllyrinne toimi myllärinä joessa olevassa ensimmäisessä myllyssä. Siitä on peräisin juuri sukunimi Myllyrinne, aiemmin käytössä oli sukunimi Kulhua ja tätäkin ennen Venesjärvi. Kulhuan talo on Vihteljärventien varrella, siis lähellä Kuninkaanlähdeä. Väinön isä oli Nestor Myllyrinne, s. 19.5.1881 Kankaanpäässä, poliisi ja eläkkeellä ollessaan suutari. Isä muutti 28.8.1903 Helsinkiin ja sieltä liittiin 21.3.1910 ja 1919 Kuusankoskelle seurakuntajaossa. Muutti Kuusankoskelta 2.7.1934 Porvoon pitäjään. Kuoli Ruotsissa 10.11.1968 Strömsundissa. Nestorin puoliso oli Anna Maria Keränen, s. 4.12.1880 Paltamossa. Marian vanhemmat olivat: Risto Keränen ja Eeva Vilhelmiina Juhanintytär Karppinen. Maria muutti 14.12.1902 Hattulaan ja 14.1.1905 Helsinkiin ja sieltä 21.2. liittiin ja seurakuntajaossa merkittiin Kuusankoskelle. Muutti Merikarvialle 23.2.1931 ja kuoli Merikarvialla 12.8.1959. Maria on haudattu Merikarvian vanhalle hautausmaalle. Väinö on haudattu Järvenpään hautausmaahan.

Väinön isä oli poliisi ja äiti ompelija. Väinön muutama kirje on säilynyt nykyisin Pirjo Tähkäsén omistamassa Maria ja Aino Myllyrinteen talossa. Kirjeet olivat näyttelyssä esillä. Väinö on laittanut kirjeisiin Maria-nimen, joten perhepiirissä äitiä kutsuttiin Mariaksi. Säilyneistä kirjeistä osan Väinö on lähettänyt sirkusmatkaltaan Sveitsistä. Kirjeistä selviää, että Väinö tienasi hyvin ja siksi saattoi lähettää äidilleen Merikarvian talon rakentamiseksi rahaa. Talosta löydettiin lisäksi Väinön sukset ja sauvat sekä 4 paria 58- numeron kenkiä. Väinö seurasi maailman menoa, jota osoittaa mm. se, että hänelle tuli Merikarvialle postitse mm. Helsingin Sanomat, Satakunnan Kansa ja Merikarvia-Siikainen paikallislehti sekä aikakauslehtiä.

Näyttää siltä, että merikarvialaisten ohella paltamolaiset halusivat omia Väinö Myllyrinteen omaksi pojakseen, mutta se lienee ollut turha toive. Virkatodistuksen mukaan Anna-äiti muutti Merikarvialle 23.2.1931.

Väinöä vanhempi veli Erkki Alarik syntyi myös Helsingissä 18.5.1907. Väinö asui viimeiset vuodet hänen luonaan Järvenpäässä pitäen siellä isohkoa kanalaa. Väinö asui Anna Maria äitinsä kanssa yhdessä 1940-luvulla jonkin aikaa juuri Järvenpäässä. Kun äiti ei enää jaksanut hoitaa Väinön taloutta, hän palasi Merikarvialle takaisin Aino tyttärensä luokse vuonna 1957 Väinön jäädessä Erkin perheen jäseneksi heidän ostaessa Väinöltä tämän Järvenpään talon.

Merikarvialla asunut Väinön sisar Aino Nestorintytär Myllyrinne syntyi litissä 5.5.1910 ja hän muutti seurakuntajaossa Kuusankoskelle ja tänne Merikarvialle 20.10.1930 vähän ennen äitiään. Aino muutti Merikarvian seurakunnasta pois väestörekisteriin 28.2.1931. Aino kuoli Porissa liikenneonnettomuudessa 17.9.1980. Väinöllä oli nuorempia sisaruksia vielä Alli, s.29.12.1911 litissä, Sylvi Myllyrinne, s.8.8.1915 litissä, kuoli 9.2.1944 Somerniemessä, Elma Myllyrinne, s. 2.2. Paltamossa ja kuoli Paltamossa 11.5.1917, Tyyne Myllyrinne, s. 5.1.1915 litissä, kuoli 30.1.1915 litissä ja Vilho Kalervo Myllyrinne, s. 4.8.1920 Kuusankoskella, mutta kastettu Merikarvialla, kuollut 19.3.1971 Kouvolassa.

Näyttää siis siltä, että Väinö olisi rakennuttanut sittemmin Ainon asuman talon, jonka nykyisin omistaa merikarvialainen Pirjo Tähkänen, lähinnä äidilleen.

Väinön äiti kuoli Merikarvialla 12.8.1959 ja hänet on haudattu vanhalle hautausmaalle, sen löytää hieman tapulin taakse kohden lämpölaitosrakennusta kulkien. Vilho- veli on syntynyt Kuusankoskella 1920, mutta hänet on kastettu Merikarvialla, jonne hän muutti äitinsä kanssa. Maria äidin Merikarvialla oloaika on vielä vähän etsinnässä. Vilho kävi Merikarvian yhteiskoulun suorittaen keskikoulun tutkinnon.

Väinö Myllyrinne avioitui 7.6.1942 Helsingissä Merikarvian Tuorilasta olevan Tyyra Anna-Liisa Puustosen kanssa. Heille ei syntynyt lapsia ja avioliitto oli lyhytaikainen. Väinö ei enää toistamiseen avioitunut. Väinön veljen poika Kalervo Myllyrinne avasi Merikarvian näyttelyn 13.4.2013 ja tässä yhteydessä hän luovutti Merikarvia – Seuralle kihlasormukset. Väinön sormuksen halkaisija on noin 3cm. Kalervo muisteli avauspuheessaan setäänsä, jonka kanssa hän sai elää lapsuudessaan usean vuoden ajan, kun Väinö asui veljensä Erkin perheessä.

Väinö Myllyrinne toimi sirkustähtenä aina ulkomaita myöden. Hän oli kielitaitoinen ja iso vahva mies oli luonteeltaan lempeä.

Väinön äiti Anna Maria os. Keränen syntyi Paltamossa 4.12.1880 ja isä Nestor Manassenpoika Myllyrinne syntyi Kankaanpäässä 19.5.1881. Avioliitto solmittiin 30.12.1906.

Väinön isä muutti Merikarvialle 30.8.1926 ja hän oli poliisi ja taisi Merikarvialla ollessaan toimia kalakauppiaana ja äiti teki ompelijantyötä.

Virkatodistuksen mukaan Anna-äiti muutti Merikarvialle 23.2.1931, mutta hän erään tiedon mukaan olisi mm. Väinö-poikansa kanssa tullut Merikarvialle ensimmäisen kerran jo 1920-luvulla. Väinö asui myös Kankaanpäässä tätinsä luona. Väinö kävi rippikoulun Kankaanpäässä, josta ajasta Kankaanpään museossa on Väinön rippikuva. Rippikuva on esillä myös näyttelyssä.

Väinön äiti kuoli Merikarvialla 12.8.1959 ja hänet on haudattu vanhalle hautausmaalle. Vilho Myllyrinne on syntynyt Kuusankoskella 4.8.1920, mutta hänet on kastettu Merikarvialla, jonne hän muutti äitinsä kanssa. Väinö kävi rippikoulunsa Kankaanpäässä 29.5.1924, jolloin pappina oli Juho Hotinen ja kanttorina Armas Korkeakoski.

Maria äidin haudalle Merikarvia-seura laski seppeleen 13.4.2013, kun Väinön näyttely avattiin Merikarvian kirjastossa vuonna 2013. Sitten Merikarvian reserviupseerit ovat teettäneet Väinö Myllyrinteestä uuden näköisvahanuken perinнемuseoon vanhaan paloasemarakennukseen, jossa se on kaikkien nähtävänä. Merikarvian kirjaston näyttelyssä lainassa ollut vahanukke palautettiin takaisin Järvenpään taidemuseoon, jossa se ei ole yleisesti nähtävänä, vaan puuarkussa säilössä.

Merikarvia-seuralla on hallussaan Väinön ja hänen kihlattunsa sormukset hyvässä tallessa. Kalervo Myllyrinne luovutti sormukset seurallemme kirjaston Myllyrinne-näyttelyn avajaisissa.

Väinö Myllyrinteen pituusarviot vaihtelevat, mutta eri lähteissä hänet mainitaan 247- 251,5cm pitkäksi. Väinön pituudesta ollaan siis erimielisiä, itse hän piti itseään 247cm pituisena. Merikarvialta Eelis Uusitalon myllystä löytyy myllärin merkitsemä Väinön pituus 245cm. Merkintä löytyy tänäänkin myllystä.

Muistan itsekin poikasena nähneeni Merikarvialla Väinö Myllyrinteen nousevan autostaan. Hän istui ajaessaan autonsa takaistuimen kohdalla. Näin hänen nousevan autostaan ja minusta tuntui, etteivät ulos tulevat jalat loppuneet koskaan, niin uskomaton näky se oli. Karkuun tuli lähdettyä, niin paljon näky pelästytti.

Wille Kaipainen kertoo vuoden 1997 Merikarvian joululehdessä, että Myllyrinne oli Guinnessin ennätysten kirjan mukaan 247 tai 251cm pitkä. Hän sijoittui saman kirjan mukaan silloin kaikkien aikojen seitsemänneksi maailman tilastoissa. Hän asui äitinsä pienessä mökissä eikä pituutensa vuoksi kuulemma mahtunut makaamaan kuin vintille, vieläpä niin, että jalat pistivät ulos päätyluukusta. Mökki sijaitsi Brandista Tapioon menevän tien varressa lähellä myöhemmin rakennettua poliisi Väkisen omakotitaloa. Mökki oli rakennettu taloustirehtööri J. O. Rikalaisen maalle ja avustuksella, siinä oli rakentamassa mukana myös evankeeliset eli skutnabbilaiset, jotka kuuluivat Rikalaisen Akselin Skutnabbin uskontokuntaan. Väinön sisar Aino on haudattu Rikalaisen hautausmaahan, joka sijaitsee uuden hautausmaan välittömässä läheisyydessä. Marian mökkiä ei enää ole. Väinö Myllyrinne kuoli vuonna 1963 Järvenpäässä, jonne hänet on haudattu. Syy Myllyrinteen pituuskasvuun oli ilmeisesti aivolisäkkeen liikakasvu. Myllyrinteen todellisesta pituudesta jostain kummallisesta syystä ei ole saatavissa täyttä varmuutta. Pituuskasvun syyt selvitti professori Kaipainen ja tuo aivolisäkkeen liikakasvu oli hänen pituuskasvunsa syy, kuten maailman pisimmillä oli useimmiten syynä. Maailman pisin taitaa olla 272cm pituinen.

Kalervo Myllyrinne kertoi, että amerikkalainen tiedemies-tutkija pyysi saada verinäytteen Kalervosta jokin aika sitten. Verinäyte otettiin. Todettiin, ettei ns. pitkien henkilöiden geenä Kalervosta löytynyt, joten

ilmiselvää taitaa olla, ettei myöskään Väinössä sitä ollut. Siten Väinön pituuskasvu johtui mitä ilmeisimmin juuri tuosta aivolisäkkeen liikakasvusta.

Googletin hakusanalla Väinö Myllyrinne: totean sieltä löytyvän paljon tietoja ja kuvia hänestä. Merikarvia-lehdessä kyseltiin 11.4.1996 tietoja Väinö Myllyrinteestä: näyttelyn aikana pyrittiin löytämään puuttuvia tietoja Väinöstä ja juuri hänen Merikarvia-ajastaan. Sitä varten kirjastossa oli A4 arkki tietojen saantia varten kävijöiltä. Nyt jo kerätystä aineistosta selviää mm. seuraavaa: Touko Vaihinen kertoi, että hänen äitinsä Hilma Vaihinen oli Myllyrinteen opettajana kirkonkylän Uudessa kansakoulussa. Touko sai istua pienenä poikana Myllyrinteen vieressä: Eräs tuttavamme oli kuullut Myllyrinteestä ja äitini vei hänet katsomaan tätä Satamaan. Pihapenkillä istuessaan Myllyrinne ei näyttänyt niin isolta, mutta hänen siitä noustessaan vieraamme nenä kalpeni, kertoi Touko. Siihen aikaan pantiin päälle, mitä sattui olemaan ja niinpä Myllyrinnekin joutui kouluaikana laittamaan päälleen pienen pojan asun, joka näytti hänen päällään hullunkuriselta. Eini Kiviojan sukujuuret ulottuvat kaukaa Väinö Myllyrinteeseen, niinpä Eini on soittanut Onni Myllyrinteelle, Väinön serkulle. Onni tiesi kertoa tuolloin, että Väinöllä oli useita sisarusksia, mutta että elossa on enää vain Erkki Myllyrinne, joka asuu Järvenpäässä. Heimo Ratala kertoi, että Väinö Myllyrinne ja hänen vanhempansa olivat Mäkivaaralla Persola-nimisellä palstalla pellonraivaustöissä Korpimatilla. Persolan talo tuli sitten Lauri Ratalan perheväen omistukseen, kun hän osti Persolan Kerttu Kouhilta. Mäkivaaralla oli kesäisin raivaajia, jotka kuokkivat peltoa ja maata. Paikalla asuivat Väinö Myllyrinteen isä ja Arttu Kajaliini, joka perheineen myös asui Persolassa, tietää kertoa Liisa Manninen e. Ratala. Myllyrinteen aikana alueelle valmistui ensimmäiseksi savusauna, jossa Myllyrinteet asuivat. Väinön täytyy olla tuolloin alle rippikouluikäisen, vähän toisella kymmenellä ilmeisesti. Heimo näki Myllyrinteen ensimmäisen kerran vuonna 1934 mennessään koulusta kotiin: Näin tien varressa aivan kuin jättiläisen polkupyörän. Väinö noukki marjoja parinkymmenen metrin päässä. Kun hän suoristi itsensä, oli kuin jättiläinen olisi noussut ylös. Sanoin päivää ja lähdin nopeasti kotiini, muistelee Heimo Ratala. Heimo muistelee Väinön käyneen sotien jälkeen Korpimatilla autollaan kaksi kertaa. Autolla pääsi Setälän paikan kohdalle, koskapa siihen oli vielä hyvä autotie. Myllyrinteen sovittamisessa autoon oli ongelmia. Myllyrinteen omasta autosta oli otettu pois etuistuimet. Kerttu Suominen Nakkilasta muistelee, ollessaan 15-vuotiaana Kouhilla sisäkkönä: Kun hän karjakon kanssa Tuorilaan päin laitumelle mennessään näki metsätiellä isot kengänjäljet. Myllyrinne istui kivellä tienvarressa ja kun hän nousi seisomaan, Kerttu tyttö unohti lehmätkin pelästyessään niin näkyä. Kerttu näki myöhemmin Myllyrinteen ajavan autoaan ja muisteli isänsä kertoneen hänestä juttuja. Eräs henkilö taas kertoi, ettei Myllyrinne saanut kaupasta ainoatakaan hänelle sopivaa vaatekappaletta. Kankaanpäässä rippikoulussa ollessaan hän oli jo niin iso, että hän laittoi päälleen aikuisen miehen vaatteet. Väinö Myllyrinteen äiti osti Höökin tekemän pienen talon Väinön isän lähdettyä Ruotsiin. Talo oli niin pieni, että nukkuessa Väinön jalat jäivät eteisen puolelle. Perheen muut lapset olivat Vilho, Aino, Alli, Sylvi ja Erkki. Meillä asuessaan Väinö nukkui kahden peräkkäin asetetun patjan päällä. Veneellä marjareissulle lähdettäessä vene täyttyi melkein täyteen vettä, kun Väinö astui siihen. Kolmen litran maitokannuja Väinö kantoi ilman, että olisi tarvinnut ottaa kahvoista kiinni ja 25kg jauhosaakki Sevion kaupasta pysyi hänen kainalossaan, vaikka olisi keskustellut tunninkin vastaantulevan kanssa. Myllyrinteen puhe tuli humisemalla kuin tynnyristä. Antti Ratala kertoi, että erään kerran, kun Oskari Leino vei koululaisia kotiin Korpimatille, niin Norkoolin aukeilla oli tiensivussa polkupyörä. Anttilan Eero huudahti tuon tiedon. Matalassa taimikossa he näkivät Väinö Myllyrinteen syövän marjoja. Leino tervehti Väinöä ja Väinön ääni tuli kuin tynnyristä. Antti Ratala oli Ahlströmin kansakoulussa, kun maantietä pitkin polki pyörällään Myllyrinne. Oppilaat katselivat koulun ikkunasta suurta miestä. Kolmannen kerran Antti näki Myllyrinteen laittavan pyöräänsä postiauton perään. Pyörä oli iso ja Väinön saappaat suuret. Heikki Ratala muisteli, kun hän meni kotiinsa Heimo-veljensä kanssa, niin Korpimatintien varrella Norkoolin aukealla he näkivät ison pyörän, jonka

valtava satula oli tosi korkealla. Väinö oli syömässä puolukoita läheisessä metsässä noin 50 metrin päässä. Liisa Manninen tietää, että Myllyrinne oli 1920-luvulla Korpimatilla ja asui Mäkivaaran savusaunassa.

Väinön Helsingissä oloajoilta saimme tietää mm. että hän työskenteli ainakin Vallilan Puutavarassa junanvaunujen purkajana ja AGA:ssa, jossa hän sai asua työpaikalla. Tietojen mukaan hän olisi sen jälkeen muuttanut asumaan Erkki-veljensä luokse Helsinkiin. Kaksikin 80kg happipulloa kulki Väinön käsissä kevyesti, muistelee eräs tämän lehden lukija ja luonnehtii Myllyrinteen olleen mukava ja sympaattinen kaveri. Helsingissä Myllyrinne ajoi pakettipyörällä, jossa oli teline edessä ja jonka etupyörä oli pieni ja takapyörä isompi. Eero Tarkkio tapasi kerran Myllyrinteen. Myllyrinne kävi kansakoulua Sataman kansakoulussa. Hänen äitinsä koti oli niin pieni, ettei sinne tahtonut mahtua edes tavallisen kokoinen mies.

Kansakoulusta päästyään Myllyrinne meni isänsä kotiin Kankaanpäähän ja sieltä hän lähti etelään. Syynä lähtöön oli lehtikirjoitus, jossa haettiin poikia äestämään hevosella. Myllyrinne sai työn ja pääsi taloon ja sai hyvän kohtelun. Syksyllä Väinö ei huomannut, että olisi tullut saapua sotilassyyniin. Niinpä poliisi haki hänet Poriin.

Viipurin raskaaseen tykistörykmenttiin asepalvelukseen jouduttuaan Väinö sai ensin maata lattialla ja suutarit sekä kraatarit valmistivat hänelle kiireellä jalkineet ja sotilasvaatteet. Kengännumeroksi tuli 54 ja myöhemmin se muuttui 58.

Myllyrinne sai vihdoinkin petin ja vaatetuksen, mutta yksi aliupseeri alkoi häntä ärsyttää. Myllyrinne käski menemään pois, mutta toinen ei totellut. Sen jälkeen miestä vietiin niin, että tiesi. Sitten tulikin jo rauhallista.

Maailmalla taloudellisesti voimistuttuaan Myllyrinne rakennutti äidilleen talon, jossa hän itsekin saattoi kävellä suorana. Eero Tarkkio kävi nuoremman veljensä kanssa kerran katsomassa Myllyrinnettä. Mereltä kelkottelemasta tultuaan Myllyrinne nosti takkinsa naulaan, jolloin toinen puoli jäi vielä lattialle. Kun hän lykkäsi päänsä oven alta ja nousi sen jälkeen suoraksi, hän oli melkoinen kamu. Aloimme jutella ja kun seisoimme vastakkain, oli minun leukani hänen haarojensa korkeudella. Pistimme sormet vastakkain, jolloin minun kaksikaan sormea ei vielä riittänyt peittämään hänen yhden sormensa leveyttä.

Ranskassa Myllyrinnettä vastaan asettui kolme Euroopan suurinta miestä. Palkintona oli auto. Myllyrinne voitti sen rutistamalla heti ensimmäistä niin, että kylkiluut rutisivat. Muut kaksi eivät edes yrittäneet otella Karhua vastaan.

Myllyrinne esiintyi myös Merikarvian Mieslaulajain talossa järjestetyssä juhlassa. Pyöreälle jakkaralle asetetun kämmenen sormet roikkuivat joka puolelta tuolin yli.

Myllyrinteen hyvin tuntema Eelis Välimäki muistaa pienenä käyneensä Väinön kanssa uimassa. Väinöllä oli silloin iso vatsa ja hän oli aluksi tavallisen kokoinen, mutta sitten hän rupesi kasvamaan, tuli mittaa ja vatsakin katosi. Pituuskasvu taisi olla sentti ja viikko. Muistan kun hän tuli Kankaanpäästä ja jäi Ojalan autosta pois mennäkseen metsätietä kotiinsa, koska hän häpesi pituuttaan, Tivoliin mentyään hän ei enää hävennyt kokoaan.

Väinön isä kuljetti avonaisella henkilöautolla kerralla kymmentäkin nelikkoa kaloja maakuntaan. Kerran auto oli täydessä lastissa ja isän piti juuri lähteä, kun Väinö nosti auton takapyörät maasta. Isä ihmetteli, missä vika kun auto ei liiku. Väinö ilmoitti, vain kokeilleensa paljonko auto painaa.

Myllyrinteen äiti oli pieni nainen, mutta isä oli noin 180cm pituinen ja urheilullinen. Isä kiersi pohjoisessa asti työssä ja lähti lopulta perheensä luota pois.

Eelis oli Väinön kanssa merellä silakanpyynnissä useaan otteeseen. Iso mies ei koskaan näyttänyt voimiaan väkivaltaisella tavalla ja paikkoja rikkomalla. Hän söi kylässä ihan tavallisia annoksia, ruokaa eikä kahviakaan kulunut kahta kupillista enempää.

Väinö kävi katsomassa Eelistä vuoden 1937 jälkeen tämän muutettua Köörtilään. Auton kattoon oli tehty korotus. Eelis nimitti sitä kupla-autoksi.

Kun sota syttyi 1939, niin sen jälkeen en enää nähnyt koskaan Myllyrinnettä. Viimeksi hän asui täällä Merikarvialla sisarensa Ainon talossa, kertoo Eelis.

Myllyrinteestä muistettiin paljon muitakin asioita mm. lyhyen avioliiton merikarvialaissyntyisen naisen kanssa, mutta ison miehen monista vaiheista ei yksi sivu riitä kuin pintaa raapaisemaan.

Viime viikkojen aikana toimitukseen on tullut lehtileikkeitä Myllyrinteestä.

Hänen erikoisvalmisteinen polkupyöränsä oli Ruotsissa tehty.

Vuonna 1938 hän osti Fordin, josta otettiin etuistuimet pois. Kalervo Myllyrinne tiesi kertoa, ettei Väinöllä ollut kuin amerikkalainen auto eikä se ollut Ford-merkinen.

Myllyrinne sairastui viimeisinä vuosinaan sekä sokeritautiin että reumaan.

Myllyrinne ei koskaan esittänyt itseään maksusta Suomessa.

Myllyrinne oli kielitaitoinen, sillä hän hallitsi viittä eri kieltä ja on yksi kuuluja suomalaisia henkilöitä.

Parhaimmillaan Myllyrinne painoi 180kg.

Puolanka-lehti on tehnyt jutun Myllyrinteestä vuonna 1983. Siinä kerrotaan, että hän asui Paltamossa 4-5 vuotta vuoden 1918 jälkeen ja muutti sieltä Merikarvialle.

Myllyrinteen serkku Kalle Keränen kertoo jutussa, että lapsena Väinö oli aivan normaalikasvuinen, mutta 16-vuotiaana hän oli jo 210cm pituinen.

Myllyrinteen kokonaiskuva jää hieman hataraksi. Myllyrinne asui Merikarvialla ainakin satamassa ja Tiilipruukin alueella. Tiedot hänestä ovat sangen ristiriitaisia, siksi tiedot pitää saada oikeana kartoitettua. Merikarvia-lehti kokosi Väinöstä tietoja mm:ssa 20/16.5.1996. Joka tapauksessa hän on ollut Merikarvialla ja Helsingissä sekä Järvenpäässä ja myös ulkomailla. Hän on ollut iso ja voimakas, mutta samalla myös hyväluontoinen. Väinön pituuskasvu jatkui vielä 40-vuotiaana.

Väinön sisar apuhoitaja Aino Myllyrinne teki elämäntyönsä Merikarvian sairaalassa. Hän syntyi Iitissä vuonna 1910. Hän muutti Merikarvialle 5.1.1931, siis vähän ennen Maria-äitiään. Näyttää siltä, että Aino Myllyrinteen kotitalon rahoittamiseen on osallistunut Väinö-veli. Maria kuoli 12.8.1959, jonka jälkeen Aino asui yksin taloa.

Väinö Myllyrinteen näyttelyn avajaiset Merikarvian kirjastossa olivat 13.4.2013:

Lauri Hakosalo toivotti näyttelyvieraat tervetulleiksi:

Merikarvia-seuran puolesta minulla on ilo nähdä teidät tässä Väinön näyttelytilassa.

Väinö Myllyrinne kuoli tasan 50- vuotta sitten Helsingissä. Väinö on haudattu Järvenpään hautausmaahan. Merikarvia-seura on tänään käynyt laskemassa Väinön äidin Marian haudalle Merikarvian vanhalle hautausmaalle kukkavihkosen. Eläessään Väinö oli tämänkokoinen mies kuin tämä vahanukke. 247cm pituinen ja enimmillään 180 kilon painoinen. Kengännumero oli 58 ja hatun koko 66. Siis hän oli lähes kaksi kertaa minun kokoinen mies.

Tämän näyttelyn idea on Merikarvia-seurasta lähtöisin.

Tahdon kiittää kirjastonjohtaja Jouko Ilvosta ja kirjastoa siitä, että saamme olla täällä. Väinö saa olla turvallisessa paikassa heinäkuun loppuun saakka meidän ihailtavana.

Näyttelyn erikoisin esine on tämä vahanukke, jonka omistaa Järvenpää-seura ja sitä säilytetään Järvenpään taidemuseossa suuressa puulaatikossa. Kun pyysin Järvenpää seuralta vahanuken saamista tänne Merikarvialle, niin seuran puheenjohtaja Pekka Heikkilä aivan ilahtui, sanoen ”on hienoa, että Väinö pääsee ulkoilemaan, sillä hän ei ole ollut ulkona kolmeen vuoteen.”

Merikarvia-seura haluaa tällä näyttelyllä tallentaa vielä olemassa olevaa aineistoa erityisesti hänen Merikarvia-ajastaan. Kaikki valokuvat ja omakohtaiset tapaamiset ja kuvaukset Väinöstä kiinnostavat Merikarvia seuraa.

Tässä näyttelyssä on nähtävänä Väinön sukset, kenkiä, valokuvia, Väinön äidilleen lähettämä kirje, joten saamme hänestä käsialanäytteenkin.

Merikarvia-seuralla on ilo kutsua avaamaan Väinö Myllyrinteen näyttelyn hänen veljensä pojan Kalervo Myllyrinteen. Kalervo kertoo seuraavaksi sedästään meille:

Näyttelyssä esitetään kaksi dokumenttielokuvaa Väinöstä: toisen on kuvannut elokuvaohjaaja Jani Peltonen vuonna 2011 ja toisen on kuvannut valokuvaaja Pekka Elomaa. Molemmissa on kiintoisaa elävää ja ainutlaatuista kuvaa Väinöstä.

Lauri Hakosalo, Merikarvia-seuran vpj, toteaa, että Merikarvialta Väinö Myllyrinne näyttely siirtyi Kankaanpään kirjastoon 15.12.2013 saakka. Tämän jälkeen Näyttelyesineet palautetaan osin Järvenpään taidemuseoon ja Merikarvialle Merikarvia seuran haltuun ja Pirjo Tähkäselle.

Satakunnan Kansa kirjoitti 2.12.2013 Enemmän osiossaan: Miltä tuntuu olla valtava? Näyttelijät Janne Turkki ja Seppo Paajanen saavat leikitellä kokoeroilla näyttelijän työssään kertoo Soila Ojanen jutussaan. Janne Tulkki esittää Porin teatterissa ”Iso, kiltti jättiläinen” eli näytelmän pääroolia. Lehtijutussa kerrotaan, että Väinö Myllyrinteen kummipoika kertoo, mitä tapahtuu, kun on suuri. Kuopiossa asuva Kalervo Myllyrinne muistaa hyvin isänsä veljen eli kummisetänsä, joka asui viimeiset elinvuotensa Järvenpäässä veljensä perheessä. Väinö teki mittavan showuran Euroopassa, mutta palasi kotimaahansa terveyden alkaessa rakoilla. Sedästä tuli maailmalla rohkea. Hän tiedosti voivansa käyttää isoa kokoaan hyväkseen, kertoo Kalervo. Iso koko aiheutti myös pelkoa: Mustalaismuori tuli myymään pitsiliinojaan, mutta kun oven avasi 2.5metrinen jättiläinen, niin mustalaismuori vain tokaisi: Herra Jumala” ja lähti lipettiin. Myös poliisit pelästyivät, kun he pysäyttivät Väinön auton. Valtava kuski ohjasi autoaan takapenkiltä käsin ja tämä järkytti kaiken jo kokeneet poliisimiehetkin. Kalervo Myllyrinne muistelee setä Väinön hankkineen Ruotsista itselleen Crescent tehtaalta mitoilleen sopivan polkupyörän. Polkupyörä on tallella Järvenpään

taidemuseossa. Loppuvuosinaan Väinö käytti kulkiessaan pihapiirissään apunaan 100kiloa painavaa vesikelkkaa, joka liikkui keveästi kesäkelilläkin Väinön käsivoimilla.

Jätän nyt Väinö Myllyrinteen ainakin vähäksi aikaa. Siirrän Väinö Myllyrinteestä kokoamani aineiston osin Kunnanviraston arkistoon ja mm. kengät Merikarvia Seuran hallinnassa olevaan huonetilaan kunnanvirastoon. Näyttelyssä ollut vieraskirja, jossa on noin 2500kävijän nimikirjoitukset siirrän myös kunnanviraston Myllyrinne arkistoon. Väinö Myllyrinteen Merikarvialle tulleita sanomalehtiä siirrän myös kunnanviraston arkistoon. Lehdet osoittavat, että Väinö seurasi tarkoin myös maailman ja erityisesti Suomen tapahtumia.

Sittemmin olen selvittänyt, kuka ja miten Väinöstä tehty vahanukke on syntynyt. Nuken on laatinut vahanukketaiteilija Toini Sorvari-Huhtanen, jonka ateljee sijaitsee Oulussa. Hän kertoi minulle, että hän on tehnyt Väinöstä pään eli kasvo-osan sekä kädet. Väinön vartalo on tehty ns. vaatetusliikkeen mallinukesta, johon sitten on yhdistetty taitelijan laatimat kädet ja kasvot. Taiteilija kertoi olevansa pyydettyä valmis laatimaan Väinön kasvot ja kädet uutta mahdollisesti Merikarvialle sijoitettavaa uutta Väinön vahanukkea varten. Olisi hienoa, jos voisimme sijoittaa pian valmistuvaan vanhan paloaseman tiloihin Väinö Myllyrinteen vahanuken.

Muualle haudattujen muistokivi muistuttaa meitä muualle haudatuista ystävistämme

Muualle haudattujen muistokivi saatiin kiviveistämön lahjana. Sen eteen merikarvialaiset voivat tuoda kynttilän ja kukkia samaan tapaan kuin muillekin haudoille on tapana tuoda

Merikarvian seurakunnan pappien haudat

Bergelin

Korsman

Fors

Fors

Raitala

Eerik Ahlströmin hauta

Antti Ahlströmin ensimmäisen vaimon Annan ja hänen kahden lapsensa hautapaasi löytyy Vanhalta hautausmaalta.

Näsin sukuhauta, Urho, Selma, Erkki Näsi

Leinebergin/Kyläkosken sukuhauta

J.A. Salmen sukuhauta

Reino Rannikon hauta

Hanna Alhon hauta

Jääkäri Arvo Liusvaaran hauta

Jääkäri Paavo Haanpään hauta

Professori, kirjailija Arvo Salon hauta, hän kuoli vuonna 2011

Kunnallisneuvos Erkki Juholan hauta

Hamppulan sukuhauta

Yrjö Salmelan hauta

Rikalaisen näyttävä sukuhauta erottuu korkeana muistomerkkinä

Aarne Uusitalon hauta

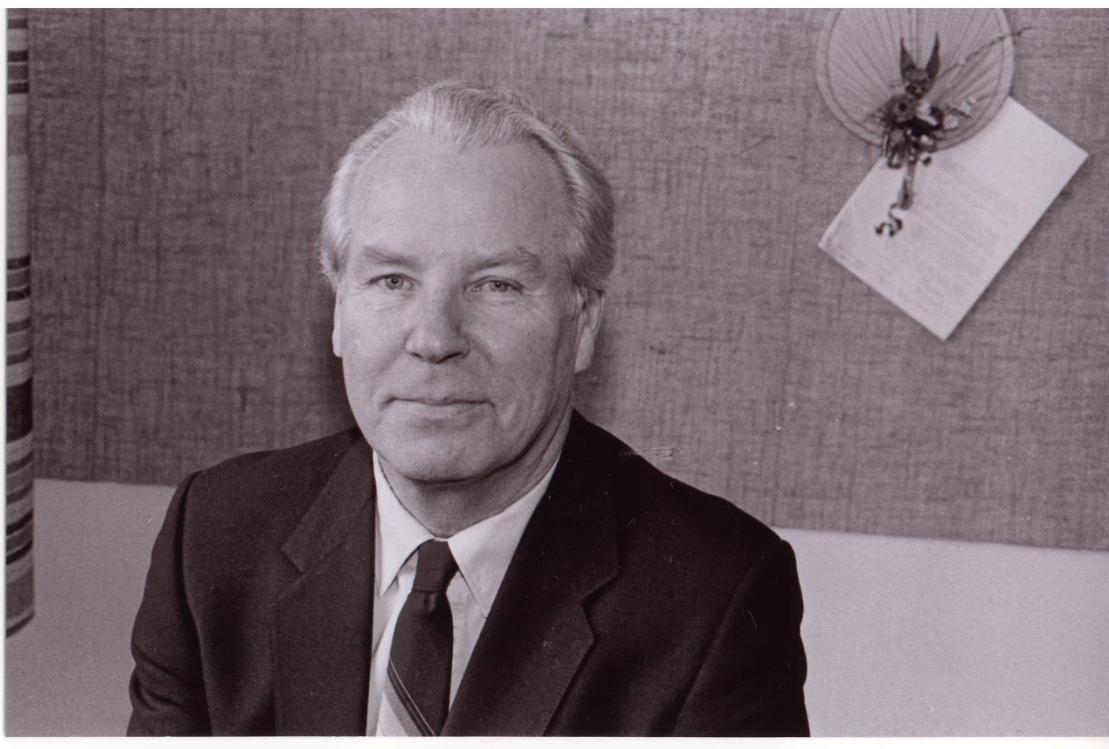
Snellmanin kauppiassuvun sukuhauta

Poikkeuksen Tarmon ja Hilkan hauta

Venhon Tyykon ja Ainon hauta

Kunnanjohtaja, sosionomi Olavi Järvisen hauta.

Hän oli ensimmäinen kunnanjohtajamme, 26.1.1970-1.8.1988.

Kunnanjohtaja Olavi Järvisen saavutukset ovat erittäin ansiokkaat

Olavi Järvinen, entinen Heinäveden kunnansihteeri aloitti Merikarvian kunnanjohtajana 26.1.1970, kun valtuuston puheenjohtaja Tapani Lindlöf toivotti Järvisen työhönsä ensimmäiseksi kunnanjohtajaksemme toivoen hänen työnsä Merikarvian hyväksi menestystä. Kunnanjohtajan virka perustettiin valtuustossa 13.1.1969 §:ssä 62 Merikarvialle äänestämällä, jolloin viran perustamisen puolesta annettiin 16 ääntä viiden valtuutetun vastustaessa viran perustamista. Merkittävin vastustus löytyi Antti Karipalon ehdotusta kannattaneesta ryhmästä. Kunnanjohtaja Järvinen jäi sairauslomalle 11.9.1987 alkaen ja hänen viransijaisekseen määrättiin Jorma Huuhtanen 6 äänellä Juhani Keskitalon saadessa 3 ääntä. Kunnanjohtaja Järvinen jäi 31.5.1988 omasta pyynnöstään eläkkeelle kiittäen monia tahoja yhteistyöstä : ”Toivotan Merikarvian kunnalle onnea ja menestystä ja sen päättäjille ja viran sekä toimenhaltijoille voimaa tehdä voimakkaasti työtä kunnan ja kuntalaisten hyväksi”

Olavi Järvisen muotokuva paljastettiin 20.12.1991. Maalaus sijoitettiin valtuustosalin. Muotokuvan maalasi taiteilija Folke Nieminen.

Olavi Järvistä luonnehdittiin mm. seuraavasti: ”Järvistä pitävät kuntalaiset voimakkaana rakentajana ja erityistä tunnustusta hän on saanut taitavuudesta luoda hyviä ja merkityksellisiä suhteita kunnalle tärkeisiin hyvinkin korkeisiin tahoihin”.

Olavi Järvinen kuoli 27.9.1995. Hän oli syntynyt Kankaanpäässä 19.0.1928

Kirkkoherra Väinö Raitalan virkaanasettaminen vuonna 1935

Rovasti Väinö Raitala vihki ”Unohdetuille muistomerkkin”

Kankaanpään kiviveistämöltä hankittiin tämä muistomerkki unohdetuille vainajille. Rovasti Raitala seppleen laskussa seurakunnan 300-vuotisjuhlassa, joka sodan takia siirrettiin syksyyn 1940. Kuva on

saatu Eeva Olkkoselta. Se on julkaistu Merikarvian 100-vuotias kirkko teoksessa, joka ilmestyi vuonna 1998. Teoksen kirjoitti Reijo Ostamo ja sen laatimisessa oli mukana viisi henkilöä

Väinö Raitala muistetaan hyvänä saarnamiehenä, jonka vaikeaksi tehtäväksi tuli siunata merikarvialaiset kaatuneet sankarihautaamme.

Kuvia rovasti Raitalan kuvastosta

Väinö Raitalan rippilapsia

Väinö Edvard Raitala oli Merikarvian kirkkoherrana 1935-1953, hänen puolisonsa oli Anni Esteri Raitala os. Rönmark. Merikarvialle Raitala tuli Tarvasjoelta, mutta hän oli syntynyt Artjärvellä 27.12.1890. Raitala

kuoli Merikarvialla 16.12.1959 ja hänet on haudattu vanhan kirkon läheisyyteen. Hän oli Korpilahden kanttorin poika, joka isältään perimänä musikaalisuuden lahjan. Väinö Raitalasta olisi voinut tulla säveltäjä, runoilija tai lääkäri, näin arveli hänen opiskelutoverinsa rovasti Aapo Santavuori. Raitala oli taitava saarnamies, jonka aikana kirkkoa korjattiin sisältä, samoin sankarihauta-alue järjestettiin ja sankaripatsas hankittiin, unohdetuille pystytettiin muistopatsas. Raitalan sydäntä lähellä oli myös Merikarvian yhteiskoulu ja uusi koulurakennus 1937. Raitalan raskaana velvollisuutena oli saattaa sodan aikana suruviestit moneen kotiin.

Pitkäaikaisen kunnallisvaikuttajan Erkki Juholan hauta on vanhalla hautausmaalla

Merikarvian Innon kunniapuheenjohtaja Akseli Hakosalon sukhauta on vanhalla hautausmaalla

Akseli Granqvist, suomensi sukunimensä vuonna 1906 Hakosaloksi. Hakosalo syntyi 7.3.1873 ja kuoli 16.7.1930, haudattu Merikarvian vanhalle hautausmaalle. Kansakoulunopettaja, valmistui opettajaksi Sortavalan seminaarista. Tuli Merikarvialle Ahlströmin kansakoulun opettajaksi, toimi myöhemmin opettajana Kasalan suomenkielisessä kansakoulussa. Osallistui innokkaasti kunnalliselämään Nuorsuomalaisen puolueen edustajana. Oli valtuuston puheenjohtajana 1915 ja Merikarvian ensimmäisen vaaleilla valitun valtuuston puheenjohtajana 1919. Hän toimi kuntakokouksen esimiehenä vv. 1899-1903 ja kunnallislautakunnan esimiehenä 1.7.1905 ja 13.8.1919 sekä 1.1.1917-1918. Hakosalo oli perustamassa Merikarvian ensimmäistä valtuustoa 29.9.1911. Akseli Hakosalo oli innokas sanomalehtikirjoittaja ja näytelmäkirjoittaja, hän käytti mm. nimimerkkiä A. Tiera. Hänen näytelmistä tunnetaan Uni, Koskelan Impi, Kaikessa sitä ollaan ja Tohtori ottaa potilaita vastaan, joka esitettiin ensi kerran Merikarvialla iltamissa vuonna 1901. Hän toimi kaunokirjallisenä avustajana aikakautensa sanoma- ja aikakauslehdissä. Akseli Hakosalo otti ohjat käsiinsä Merikarvian Innon urheiluseurassa 28.6.1903. Niinpä seuran täyttäessä 24vuotta, Hakosalo valittiin ” ijän ikuisiin aikoihin saakka seuran kunniajäseneksi ja johtajaksi”. Akseli Hakosalo osallistui innolla Merikarvialla vuonna 1916 perustetun Ukkoseuran toimintaan mm. skriivarina, johon hän hyvin sopikin erittäin kaunokirjallisen käsialansa vuoksi. Akselin lapsista Anna-Liisa ja Heikki Hakosalo valmistuivat myös opettajiksi, Osmo Hakosalo rajavartijaksi ja lentäjäksi, Veikko Hakosalo metsäteknikoksi ja Viljo Hakosalo rakennusmestariksi. Kullervo kuoli lapsi-ikäisenä. Akselin puoliso Emilia os. Haapala Siikaisten Leväsjoelta kuoli vuonna 1954 Varpolassa.

Merikarvian Innon kunniapuheenjohtaja Pekka Kyläkosken hauta

Jääkäreiden haudat. Paavo Haanpää ja Arvo Liuksiala